

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Anne Karjunen

ISOVANHEMMUUTTA YLI SUKUPOLVIEN RAJOJEN
Terhokerho toiminnan käynnistäminen Lieksaan

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2015

Karelia

AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
(013) 260 600

Tekijä

Anne Karjunen

Nimeke

ISOVANHEMMUUTTA YLI SUKUPOLVIEN RAJOJEN
Terhokerho toiminnan käynnistäminen Lieksaan

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö on kehittämistyö, jonka tehtävänä oli käynnistää eri sukupolvien välistä toimintaa Lieksaan Terhokerhon avulla osaksi Mannerheimin lastensuojeluliiton Pielisjärven piirin toimintaa. Terhokerhot ovat osa Koko Suomi leikkii –hanketta, joka on MLL:n sekä Suomen Punaisen Ristin yhteinen valtakunnallinen hanke. Toiminnan tavoitteena oli kaventaa sukupolvien välistä kuilua saattamalla heitä yhteen Terhokerho-toiminnan avulla.

Opinnäytetyössäni prosessin eteneminen on kuvattu lineaarisesti vaiheistettuna: tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi. Aineiston keruun menetelmänä pidin päiväkirjaa prosessin eri vaiheista.

Työn teoriaosuudessa tarkastelin lapsiperhettä, ikääntyvää väestöä sekä isovanhemmua, sen merkitystä sekä lapselle että ikäihmiselle. Lisäksi tarkastelin leikin merkitystä lapselle sekä kolmannen sektorin tarjoamia mahdollisuuksia lapsiperheiden palveluissa.

Terhokerhon käynnistämisen prosessi oli monivaiheinen, tiivis prosessi ja toiminta käynnistyi lokakuun lopussa 2014. Työssä olen kuvannut kolmea ensimmäistä kerhokertaa. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää uuden kerhotoiminnan käynnistämisen prosessissa.

Kieli

suomi

Sivuja 51

Liitteet 4

Asiasanat

ylisukupolvisuus, kehittämistyö, leikki

THESIS
April 2015
Degree Programme in Social Services
Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel: +358 260 600

Author

Anne Karjunen

Title

GRANDPARENTING OVER GENERATIONS
starting a Terhokerho Activity in Lieksa

Abstract

The purpose of this thesis was to develop a bonding activity between different generations in Lieksa by launching a so called "Terhokerho Activity" as a part of Pielisjärvi's local association of the Mannerheim League for Child Welfare. The activity is a part of Koko Suomi leikkii, "the Whole Finland plays", which is a national joint project between Mannerheim League for child welfare and the Finnish red cross. The goal of this project was to narrow the gaps between different generations with help of the activity of Terhokerho.

In this thesis I have described the different phases of the processe in a linear way: the definition, planning, execution, closing and evaluation of the task. I kept a work diary and made notes throughout the process.

In the theory part of this thesis I take a closer look at families with children, aging people and grand parenting, and the meaning of grandparenting to the child and the grandparent. I also take a closer look at the meaning of the play to the child and the benefits that the third sector offers to families with children.

Creating and launching the development project was an intense and complicated process. The activity started at the end of October 2014. In this thesis I have described the first three sessions of Terhokerho. This thesis can be used at the process of starting a new activity.

Language

Pages 51

Finnish

Appendices 4

Keywords

crossgeneration, development project, play

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto.....	5
2	Suomalainen lapsiperhe	6
2.1	Lapsiperheen määritelmä	6
2.2	Perheen ja työelämän ristipaine.....	7
2.3	Isovanhemman merkitys lapselle	9
3	Ikääntyvä väestö	12
3.1	Ikäihmiset.....	12
3.2	Mielekäs vanhuus	13
3.3	Isovanhemmuuden aika.....	15
4	Leikki luovuuden lähteenä	19
4.1	Leikin merkitys lapselle	19
4.2	Leikkiympäristö	21
4.3	Leikki sukupolvien välisenä siltana	23
5	Kolmas sektori lapsiperhepalveluiden tuottajana.....	25
5.1	Järjestöt perheiden arjessa	25
5.2	Vapaaehtoisten tavoittaminen.....	25
5.3	Toimintaan innostaminen.....	27
5.4	Vapaaehtoisena isovanhempana toimiminen	29
5.5	Koko Suomi leikkii -hanke.....	32
6	Toiminnallinen opinnäytetyö	33
6.1	Toiminnan suunnittelu.....	35
6.2	Toiminnan toteutus	41
6.3	Toiminnan päättäminen ja arviointi	43
7	Pohdinta	45
	Lähteet.....	50

Liitteet

Liite 1	Toimeksiantosopimus
Liite 2	Suunnittelutilaisuuden ilmoitus
Liite 3	Ilmoitus lapsiperheille
Liite 4	Ilmoitus ikäihmisille

1 Johdanto

Parhaimmillaan sukupolvityö luo kohtaamispaikkoja, joissa eri-ikäiset ihmiset voivat löytää toinen toisensa. Käsitteenä sukupolvityö ei kuitenkaan ole Suomessa käytössä vaikka monet tahot tekevät sitä jo nyt. Sukupolvityö ei ole ainoastaan vauvojen ja vaarien yhteen saattamista, vaan se on yhtäläillä kaiken ikäisten yhteistä toimintaa. (Fandi 2008, 40.)

Opinnäytetyöni on kehittämistyö jonka tavoitteena oli käynnistää eri sukupolvien välistä toimintaa Lieksaan Terhokerhon avulla Mannerheimin lastensuojeluliiton Pielisjärven piirin toimeksiantona. Terhokerhot ovat osa, Koko Suomi leikkii -hanketta joka on MLL:n sekä Suomen Punaisen Ristin yhteinen valtakunnallinen hanke. Terhokerhon toiminnan tavoitteena on siirtää leikkiperinnettä sukupolvilta toisille samalla tutustuttaen eri sukupolvia toisiinsa sekä saada siten uusia verkostoja perheille ja uutta ja mukavaa yhteistä toimintaa mummon tai vaarin elämään.

Opinnäytetyöni koostuu kahdesta eri osasta. Ensimmäisessä kehittämisen teoriaosuudessa tarkastelin Suomalaista lapsiperhettä, ikääntyvää väestöä sekä isovanhemmuutta, leikin merkitystä sekä kolmatta sektoria lapsiperhepalveluiden tuottajana. Toisessa käsittelen toiminnallista opinnäytetyötä, Terhokerhon käynnistämisen prosessia jota olen kuvannut lineaarisen mallin avulla vaiheistettuna: tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi. Aineiston keruumenetelmänä pidin päiväkirjaa prosessin eri vaiheista. Toiminnan käynnistämisessä keskityn Terhokerhon kolmen ensimmäisen toimintakerran toteutumiseen. Toiminta on sen jälkeen jatkunut neljä kertaa ja sovittuja kerho-kertoja on toiset neljä myös näiden jälkeen. Toiminnan tavoitteena on että kerhotoiminta saisi kevään jälkeen jatkoa ja että vapaaehtoisia löytyisi lisää mukaan toimintaan.

2 Suomalainen lapsiperhe

2.1 Lapsiperheen määritelmä

Perheen muodostavat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa. Perheeksi luokitellaan myös vanhempi lapsineen sekä avio- ja avopuolisot, joilla ei ole lapsia. Lapsiperheiksi luokitellaan perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Tilastokeskus 2014.) Toisin sanoen yleisimmin lapsiperheitä ovat ydinperheet, joissa on kaksi aikuista ja yksi tai useampi lapsi. Lisäksi on yksinhuoltajaperheitä sekä uusperheitä. (Ihalainen & Kettunen 2007, 69.) Perhesuhteet rakentuvat kuitenkin aina sukulaisuuden ja kiintymyksen eri yhdistelmistä, sillä perhesuhteita on runsaasti koska myös yksinasuvalla on lapsia, vanhempia, sisaruksia, seurustelukumppaneita sekä ystäviä ja kaikkia heitä voidaan pitää perheen jäsenenä. (Rotkirch 2014, 11–14). Kuitenkin kaikki perheet ovat erilaisia, kuten kaikki perheenjäsenetkin. (Ihalainen & Kettunen 2007, 69).

Tunnesiteiden lisäksi perheitä yhdistää talous sekä kulttuuri. Perheellä on omat tulonsa ja menonsa, joihin vaikuttavat muun muassa erilaiset lait, kuten perimiseen tai elatukseen liittyvät. Tämän lisäksi perhe on osa kulttuuria. Suomalaisen kulttuurin ja elämäntavan muutokset ovat väistämättä heijastuneet perheisiin. Maatalousvaltaisessa Suomessa perheet olivat ennen suurempia ja avioliitot yleisimpiä ja pitkäkestoisempia kuin nykyään. Lisäksi myös naimisiinmeno sekä lapsien saanti tapahtui aiemmin kuin nyt. (Ihalainen & Kettunen 2007, 69.)

Ajan myötä isovanhemmuuden merkitys osana perheitä pienentynyt ja isovanhempien tehtävät ovat kaventuneet. Kuitenkin viime vuosikymmeninä isovanhempien rooli on taas alkanut korostumaan. Hyvinvointiyhteiskunnassamme ihmiset elävät pidempään, joka tänä päivänä näkyy siten että lähes kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on ainakin yksi isovanhempi tai jopa isoisovanhempi elossa. Tämä on merkittävä muutos aiempiin sukupolviin, jotka eivät välttämättä koskaan tunteneet omia isovanhempiaan. (Rotkirch ym. 2010, 5–6.)

Muutosta aiemmista vuosista on tapahtunut myös lasten hankinnan osalta. Nykyisin kiireisessä ja kaupunkimaisessa yhteiskunnassa lapset hankitaan myöhemmin kuin ennen. Lasten myöhäisempään hankintaan vaikuttaa opiskeluaikojen piteneminen, työsuhteiden epävarmuus, mutta myös työuran rakentaminen ja yksilölliset valinnat omassa elämässään. Halutaan kokea erilaisia elämyksiä ja matkustella. (Ihalainen & Kettunen 2007, 69.)

Myös perhesuhteet ovat murroksessa, sillä avioliittojen määrä on laskussa, avioerojen ja avoliittojen määrä nousussa, uusperheitä ja yhden vanhemman perheitä on huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin (Fandi 2008, 38). Kuitenkaan kaikkia perinteitä muutos ei ole vienyt, vaan esimerkiksi avioliitto on siitäkin huolimatta yhä säilyttänyt yleisimmän perhetyypin aseman (Ihalainen & Kettunen 2007, 69).

2.2 Perheen ja työelämän ristipaine

Tänä päivänä yhä useammilla pienten lasten vanhemmilla myös työt luovat suurta painetta arkeen, jolloin isovanhempien mahdollinen tuki on korvaamaton (Rotkirch, Söderling & Fågel 2010, 5–6).

Työpaineiden kasvu ja ylitöiden yleisyys ovat seikkoja, jotka ovat väistämättä vaikuttaneet myös perheen kanssa vietettävään yhteiseen aikaan, sillä työ ja perhe ovat tärkeitä hyvinvoinnin osatekijöitä ihmisen elämässä. Ansiotyö merkitsee toimeentuloa, mutta myös mielekästä toimintaa, ihmissuhteita sekä itsensä toteuttamista. Perhe-elämästä taas saadaan hyvinvointia tuottavat ja ylläpitävät tunne- ja hoivasuhteet. Molemmat osa-alueet vaativat osakseen sekä henkisiä että fyysisiä voimavaroja. Se on tasapainoilua, jotta aikaa ja voimavaroja riittää molemmille elämän eri osa-alueille. Kuitenkin niiden yhteensovittamisen pulmat voivat olla riski hyvinvoinnin kannalta. (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 30–39.)

2000-luvulla työelämä on noussut entistä merkityksellisempään arvoon, jossa monet työntekijät saavat toteuttaa itseään. Työelämän tavoitteet ovat korkeam-

malla ja tuloksellisuus on tärkeää. Työelämä odottaa työntekijän sitoutumista ja panostamista työhön. Tämä aiheuttaa naisilla valinnan tekoa työn ja lasten hankinnan välillä. Kehitystä tasa-arvon kohenemiseen on viime vuosina tapahtunut paljon niin parisuhteen kuin perheen hoidon osalta, sillä aiemmin kodin- ja lastenhoidon ollessa naisen tehtävä, nyt myös miehet osallistuvat niihin aiempaa enemmän. Perhe-elämässä miehen ja naisen isän ja äidin tehtävät ovat heidän keskenään sovittavissa, eikä niinkään yhteiskunnan asettaman perhe-elämän mallin mukaista tasa-arvojakoa. (Vilén 2006, 60–61.)

Lapsiperheissä työssäkäynti on yleisempää kuin muissa kotitalouksissa. Keskimääräisesti katsottuna pienten lasten isät tekevät enemmän ylitöitä kuin muut miehet. Äidit usein säätelevät työssäkäyntiään lasten iän mukaan. Äidit pitävät perhevapaita ja käyvät osa-aikatyössä lasten ollessa pieniä. Sitä mukaa kun lapset kasvavat, myös äidit pidentävät työaikaansa. Useat naiset kokevat, että yli 40-vuotiaana alkaa paras aika työelämässä, sillä lasten ollessa pieniä, naisen harteille jää usein lasten hoitojärjestelyjen suunnittelemisen sekä perheen ja työn yhteensovittamiseen liittyvät haasteet. Lasten kasvaessa vanhemmiksi tilanne helpottuu tältä osin. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 49.)

Vaikka kokemukset perheen yhteisen ajan riittämättömyydestä ovat yleisiä pienten lasten vanhemmilla, on niitä tunteita myös kouluikäisten lasten kohdalla. Perheen kanssa olemiseen tarvitaan kuitenkin ajan lisäksi myös voimia, joita työelämä tahtoo verottaa. (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 39.)

Vanhempien työt vaikuttavat suuresti myös siihen, millainen lapsen lähiympäristö on. Yhteiskunnalliset lainsäädännöt, kuten työlainsäädäntö ja päivähoitojärjestelmä vaikuttavat lapsen maailmaan sekä välillisesti tai suoraan vanhemman kautta. Voidaankin siis sanoa että lapsen hyvinvointi riippuu ensisijaisesti siitä, millaiset kasvuolot vanhemmat hänelle luovat. Yksittäisen perheen elinolot ovat yhteydessä yleisiin yhteiskunnallisiin elinoloihin, joiden puitteisiin vanhempien toiminta on sidoksissa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 47.)

Suomessa uudeksi ilmiöksi viimeisen 15 vuoden aikana on tullut huoli työn jatkuvuudesta. Työmarkkinat ovat muuttuneet epävarmemmiksi ja pätkätyöt ovat

yleistyneet etenkin nuorten naisten kohdalla. Työelämä on muuttunut yhä kovemmaksi ja naisen palatessa työelämään äitiyslomaltaan työtehtävä on saatettu antaa jollekin muulle tai lakkautettu kokonaan. 1990-luvun laman jäljiltä työtahti kiristyi ja yhä vähemmällä henkilökunnalla tehdään tiukentuneiden aikataulujen tahdissa töitä. Myös globalisaatio on lisääntynyt, sillä sen myötä työmarkkinat ovat muuttuneet ja joustavuuden vaatimukset ovat kasvaneet kansainvälisillä markkinoilla. Tuotantoa on siirretty halvempiin maihin sekä tuotteiden valmistus on muuttunut erilaiseksi, sillä tuotantorakenne on painottunut korkeaan teknologiaan. Tällä hetkellä elämme jälleen keskellä taantumaa ja huoli työpajoista on suuri. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 52.)

Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 53) mukaan vaikka palkkatyö aiheuttaa ristiriitoja arkeen ja perheeseen, on se myös tukeva osa perhettä ja vanhemmuutta. Työ rytmittää arkea, antaa toimeentulon, turvallisuutta, mahdollisuuden kehittyä, toisten aikuisten seuraa ja pitää ammattitaitoa yllä. Virkistynyt vanhempi jaksaa näin ollen paremmin lastensa kanssa. Taloudellinen turvallisuus tuo myös levollisuutta, kun taas rahan niukkuus voi aiheuttaa enemmän stressiä vanhemmille ja näin ollen kiristää perheenjäsenten välejä.

2.3 Isovanhemman merkitys lapselle

Aikuissuhteet ovat lapselle tärkeitä, sillä niiden avulla lapsi tarkastelee omaa identiteettiään ja hänen itsetuntonsa kasvaa aikuissuhteissa, joissa aikuinen on aidosti hänestä kiinnostunut. Tämän vuoksi myös isovanhemmuus tukee lapsen kasvua ja kehitystä. (Laato 2010, 15.)

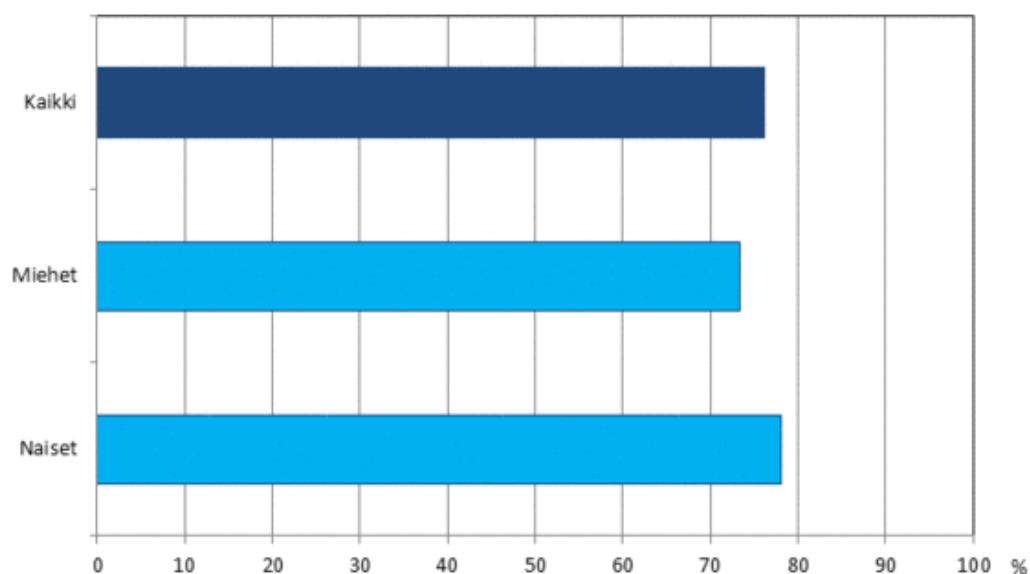
Jokainen lapsi on osa sukupolvien ketjua, ketjua jossa kaksi eri sukua kohtaa. Vanhemmat liittävät lapsen sukupolviensa ketjuun ja turvaavat hänen elämänsä. Myöhemmin sama tapahtuu näille lapsille, jotka taas saavat omia lapsiaan jatkaen näin sukuaan. Sukupolvien väliseen tarinaan liittyy aina rakkautta ja kiintymystä mutta myös kipuilua ja ristiriitoja, jotka on kuitenkin nähtävä ja niille on annettava oma arvonsa. Kipuulun hetkellä on syytä etsiä keinoja vahvistaa lapsen ja vanhemman suhdetta, ne voivat olla keinoja kuinka toimia arjessa tai

asettaa tavoitteita. Nämä toimivat usein vahvuutena tai heikkoutena riippuen siitä, kuinka elämä muuten etenee. On tärkeää muistaa arvot toiminnan taustalla, vaikkakin usein käy niin että muistamme vain toimintatavat ja mallit. (Mattila 2011, 50–51.)

Rotkirchin mukaan (2014, 160–164) ydinperheen ulkopuolisista sukulaisista isovanhemmat ovat kautta aikojen olleet lapselle tärkeimmät. Lapsen ja isovanhemman välinen kiintymyssuhde voi olla aivan omanlaisensa merkityksellinen suhde. Isovanhempien merkittävin rooli perheissä on olla apuna ja tukena lapsen elättämiseen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Isovanhemmat myös välittävät suvun historiaa ja perinteitä, heidän kanssaan leikitään vanhoja ja uusia leikkejä, keskustellaan ja ollaan mukana tekemässä tai seuraamassa esimerkiksi kädentöitä. Kyrönlampi-Kylmäsen (2010, 46) mukaan lapselle on tärkeää hahmottaa omat juurensa sekä sukunsa tarinat. Läheinen suhde isovanhempiin konkretisoi lapselle elämänkaaren merkitystä ihmiselämässä. Näin lapsi oppii ymmärtämään elämän monimuotoisuutta. Sukupolvien välisen yhteyden kautta lapsi oppii ymmärtämään, miten ja mihin kohtaan hän ja isovanhemmat kuuluvat sukupolvien välisessä ketjussa.

Parhaimmillaan isovanhemman ja lapsenlapsen suhde on iloinen ja vapaa. Suhteen hoitamiseen otetaan aikaa ja sitä vaalitaan, mikä tuo hyvää oloa ja onnea molemmille osapuolille. Isovanhemmat tukevat ja vahvistavat vanhemmuutta, sillä lapsi tarvitsee ympärilleen aikuisia, jotka ovat aidosti kiinnostuneita ja kiitollisia, joiden rakkaus ei petä ja joilla on aikaa kuunnella, ottaa vastaan. Lapset heidän vanhempansa ja isovanhemmat muodostavat vahvan lenkin sukupolvien ketjussa. He tarvitsevat toinen toisiaan, ja siksi on tärkeää vaalia mutkaton vuorovaikutusta yhteyksien ylläpidossa. (Ijäs 2006, 49.)

Väestöliiton (2015) tekemien tutkimusten mukaan isovanhemmat antavat paljon erilaista apua nuoremmille sukupolville. Etenkin nuoremmilla isovanhemmilla on aiempaa enemmän resursseja auttaa. Yksi tärkeimmistä avun muodoista, joita isovanhemmat tarjoavat, on heidän tarjoama lastenhoitoapu (kuvio 1). On yleistä, että hoitoapua tutkimusten mukaan on annettu 1–6 kertaa vuoden aikana, mutta moni on antanut apuaan myös huomattavasti tätä useammin.

Kuvio 1. Lapsenhoitoapua viimeisen 12 kuukauden aikana antaneiden osuus suurista ikäluokista. (Väestöliitto 2015)

Isovanhempien ei kuitenkaan aina ole helppoa sukeltaa lastensa ja lastenlastensa maailmaan, sillä ajat, tavat sekä arvot ovat muuttuneet paljon siitä ajasta, kun ovat itse olleet lapsia tai nuoria. Kuitenkin mitä paremmin isovanhemmat, heidän lapset sekä lapsenlapset ymmärtävät toisiaan, ja kunnioittavat isovanhemmuutta sekä sukupolvien välistä yhteyttä, sitä helpompi on heidän myös toimia yhdessä. Kuitenkin sekä isovanhemmat että heidän lapsensa tahtovat pelkästään hyvää lapsenlapsille. (Dieckmann 2004, 8–10.)

Kumpulan (2010, 75–76) mukaan sukupolvien välinen vuorovaikutus ei kuitenkaan tarvitse olla omiin perhesuhteisiin kuuluva, vaan se voi aivan yhtä hyvin olla jokin muu lähisuhde, lähiaikuinen elämässä, jonka tuki ja turva kantaa pitkin elämää niin hyvinä kuin huonoina hetkinä. Parhaimmillaan tällainen suhde missä ihminen tulee kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään, kantaa läpi elämän. Tällainen tukiaikuinen voi hyvin olla esimerkiksi naapurin mummo tai ukki, setä tai täti. Onneksi tämä on havaittu esimerkiksi päiväkodeissa, joissa on ollut mahdollista ulkopuolisten mummojen ja ukkien vierailu. Näin myös sellaiset lapset,

joilla syystä tai toisesta puuttuu elämästä omat isovanhemmat voivat saada tärkeän kosketuksen edellisten sukupolvien elämään.

3 Ikääntyvä väestö

3.1 Ikäihmiset

Ajatellaan, että vanhuus alkaa kun ihminen jää eläkkeelle. Kuitenkin tätä käsitystä on muuttanut keskimääräisen eliniän pidentyminen sekä ihmisten entistä paremman toimintakyvyn säilyminen työuran jälkeen. Vanheneminen ja vanhuus käsitteinä ovat saaneet negatiivisen leiman, koska usein siihen liitetään fyysisen toimintakyvyn heikentyminen. Kuitenkin ikää ja ikääntymistä voidaan jakaa viiteen eri ulottuvuuteen. Kronologiseen-, biologiseen-, sosiaaliseen-, subjektiiviseen- sekä persoonalliseen ikään. (Ihalainen & Kettunen 2006, 193–194.) Kronologisella iällä ilmaistaan ihmisen ikää kalenterin mukaan. Biologinen ikä viittaa siihen miltä keho näyttää ulospäin. Sosiaalinen ikä määrittyy oikeuksien, velvollisuuksien, normien ja asenteiden kautta. Sitä voidaan tarkastella mm. pukeutumisen tai elämäntyylin kautta, joihin taas vaikuttaa paljon yhteisö, kulttuuri ja sukupolvi. Persoonallinen ikä tarkoittaa taas ihmisen kokemuksia ja tulkintoja elämästä. Subjektiiviseen ikään kuuluu oma kokemus itsestään. (Ihalainen & Kettunen 2006, 194.)

Ikääntymiseen liitetään ajatukset riippumattomuudesta, vapaudesta ja itsensä toteuttamisesta. Ajasta, jolloin on mahdollisuus tehdä niitä asioita, joita on aina halunnut tehdä. (Jyrkämä, Kariston 2005, 354–355 mukaan.) Ihalaisen & Kettusen (2011, 195) mukaan jokainen ihminen kokee ikääntymisen kuitenkin omalla tavallaan. Joku voi odottaa sitä että sitten on aikaa rauhoittua ja tehdä asioita joista itse nauttii, ilman ulkoa tulevia paineita. Toinen voi tuntea pelkoa koko ikääntymistä kohtaan, ajatellen sen tuovan tullessaan yksinäisyyttä, heikkoutta ja sairautta. Kolmas taas toivoo saavansa harrastaa ja tehdä kaikkea sitä mihin työelämässä ollessa ei ehtinyt. Yksilölliseen tapaan kokea ikääntyminen vaikut-

taa myös yhteiskunnassa vallitseva ajattelutapa ja suhtautuminen ikääntymiseen.

3.2 Mielekäs vanhuus

Onnistunutta vanhenemista pidetään tätä nykyä nimenomaan aktiivisena, ja sen ylläpitoa tuetaan monessa maassa, kuten myös Suomessa erilaisin yhteiskunnallisin toimin. Aktiivisella vanhenemisella yhteiskunnassamme tähdätään terveempään ja tuottavampaan ikääntymiseen, alkuun niin että työelämässä voidaan pysyä pidempään. Ajatusta siivittää ikääntyminen myönteisenä prosessina ja voimavaroja sisältävänä elämänvaiheena. Lisäksi pyrkimyksenä on huolehtia siitä, että ikääntyvät ihmiset omaksuvat terveitä elämäntapoja ja että heillä on mahdollisuuksia eläkkeelle jäämisen jälkeiseen tuottavuuteen, kuten omaishoivaan tai vapaaehtoistyöhön. Erityisen tärkeää aktiivisella vanhenemisella on ehkäistä tai siirtää palveluiden tarvetta. Onnistuneen, aktiivisen tai tuottavan vanhenemisen sijaan olisi kuitenkin mielekkäämpää puhua hyvästä vanhenemisestä, elämänlaadusta ja -sisällöstä, sillä ns. kolmannen iän tavoitteet ja pyrkimykset ovat yksilöllisiä. (Haarni 2010, 32).

Suomalaisessa yhteiskunnassa merkittävät seikat ikääntymiseen ovat olleet eliniän pidentyminen, ikääntyvien suhteellisten määrän lisääntyminen, toimintakyvyn yksilöllisyys sekä eläketurvan ja toimeentulon parantuminen. Yhä useammalla ihmisellä on työelämästä pois jäämisen jälkeen edessään noin parinkymmenen vuoden jakso, jota kutsutaan kolmanneksi iäksi. Sillä tarkoitetaan 60. ja 80. vuoden välisiä vuosia. Noita myöhempiä vuosia kutsutaan taas neljänneksi iäksi. Usein kolmatta ikää elävät ihmiset ovat tukeaa ja apua antava osapuoli. Heillä on tekemisen halu, vaikkei tekeminen usein enää tarkoitaakaan palkkatyötä. He hoitavat omia vanhempiaan, auttavat lastenlasten hoidossa, toimivat omaishoitajina tai tekevät vapaaehtoistyötä eri yhdistyksissä ja järjestöissä. Tämä ikäryhmä tekee paljon työtä, jota ei voida mitata rahassa. (Ihalainen & Kettunen 2011, 195.)

Vääjäämättä kolmas ikä sisältää myös luopumista. Terveys, ulkonäkö tai jakaminen ei enää kohene. Tehokkuuden tilalle alkaa tulla pehmeyttä. Aiemmin elämän kantajista tulee lasten ja lastenlasten elämän kannustajia ja rohkaisijoita. (Kinnunen 2014, 21.) Joillekuille eläkkeelle jääminen on epämiellyttävää. Tämä koskee etenkin heitä, joiden eläkkeelle jääminen ei ole ollut suunnitelmisessa, vaan on tullut äkisti esimerkiksi sairauden kautta tai ennenaikaisen työttömyyden takia. Tällöin moni heistä voi kokea itsensä arvottomaksi tai voimattomaksi ja tällöin myös eläke voi olla hyvin pieni. Myös huoli tulevista vuosista on suurempi kuin tavanomaisesti eläkkeelle jäävillä. (Haarni 2010, 43.)

Neljättä ikää elävillä yli 85-vuotiailla avun tarve alkaa lisääntyä. On kuitenkin hyvä muistaa, että avun tarve ja sairauksien lisääntyminen liittyy hyvin paljon ikääntymiseen, mutta on myös hyvin yksilöllistä, johon vaikuttaa mm. aiempi fyysinen kunto. Ikäihmisten toimintakykyä tutkittaessa on todettu, että heidän mielestään tärkeintä on mahdollisimman itsenäinen arkiaskareista selviytyminen. (Ihalainen & Kettunen 2011, 195–196.)

Ikääntymiseen ja pitkäaikaissairauksiin liittyvä toimintakyvyn heikentyminen on asteittaista. Ikääntyneen toimintakyky saattaa vaikuttaa vain heikentyneenä liikumiskykynä, avuntarpeena ja riippuvuutena toisista ihmisistä. Kuitenkin on olennaista ottaa huomioon myös ikääntyneen psykososiaalinen toimintakyky. Psykososiaaliseen toimintakykyyn tärkeimmin liittyvät tekijät ovat kokemukset elämän tarkoituksellisuudesta, tulevaisuuteen liittyvistä odotuksista sekä mielialaan ja muistiin liittyvistä tekijöistä. (Ihalainen & Kettunen 2011, 196–198.)

Mielekäs tekeminen, toiminta ja harrastukset lisäävät tunnetta elämän tarkoituksellisuudesta, sillä ne kohottavat mielialaa ja fyysistä kuntoa. Ihmisen itsetunnon on tärkeää, että hän voi kokea ja tehdä asioita, jotka ovat hänelle tärkeitä ja merkityksellisiä. (Ihalainen & Kettunen 2011, 198.) Kuitenkaan eri aktiviteetteihin mukaan lähteminen ei aina ole niin yksinkertaista, vaan vasta eläkkeellä jääneeltä se voi vaatia oman ponnistuksen. On kuulosteltava ja pohdittava mikä kiinnostaisi, mutta ennen kaikkea on uskallettava lähteä liikkeelle ja kokeilla. (Haarni 2010, 20.)

Joskus pieneltä tuntuva asia, kuten kirjan lukeminen tai puutarhan hoito voi olla toiselle ihmiselle kaikki kaikessa. Harrastukset ja toiminta merkitsevät myös ihmissuhteita sekä sitoutumista johonkin. Sitoutuminen johonkin on henkilökohtainen valinta, joka tuottaa tyytyväisyyttä sekä vastuunottoa. Erilaisten tehtävien lisäksi samalla sitoudutaan ihmissuhteisiin, luottamustoimiin, arvoihin, ihanteisiin sekä perinteisiin. (Ihalainen & Kettunen 2011, 198.)

Ihmissuhteet ovat erittäin tärkeä sitoutumisen kohde, olipa kyse sitten lapsesta, nuoresta, aikuisesta, tai ikäihmisestä. Lisäksi ikääntyvän muuhun yhteisöön kuuluvat perhe, suku, ystävät ja naapurit. He muodostavat yhdessä tukiverkoston, joka antaa turvallisuuden tunnetta silloin, kun ikääntyneen avuntarve lisääntyy. Sitoutuminen ihmissuhteisiin voi kuitenkin vaikeutua ajan mittaan, sillä ystäväpiiri harvenee kun ikätovereiden terveys heikkenee, ystäviä kuolee ja kodin ulkopuolella liikkuminen vaikeutuu. Yksi suurimmista menetyksistä voi olla oman puolison menetys. Kuitenkin useimmilla ihmisillä on olemassa useita merkityksellisiä ihmissuhteita. (Ihalainen & Kettunen 2011, 198.)

3.3 Isovanhemmuuden aika

Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat heijastuneet perheeseen sekä isovanhemmuuteen. Naisten lisääntynyt kouluttautuminen sekä työelämään ja poliittiseen toimintaan osallistuminen ovat ilmiöitä, jotka ovat lisääntyneet. 1960-luvulla alkanut kaupungistuminen muutti perherakenteita. Enää ei asuta monen sukupolven muodostamassa taloudessa, vaan usein lapsenlapset ja isovanhemmat asuvat ihan eri paikkakunnilla. Mummolat ovat kaukana ja välimatkat aiheuttavat myös lastenlasten ja isovanhempien suhteiden etääntymistä. Voi olla että he tapaavat toisiaan vain muutamia kertoja vuodessa. (Kinnunen 2014, 25.)

Kaukana asuvien ja kiireisten isovanhempien ei ole välttämättä mahdollista pitää yllä hyvää suhdetta lapsenlapsiin. Kuitenkaan aina välimatkojen ei tarvitse erottaa isovanhempia ja lapsenlapsia toisistaan. NykYTEKNIIKAN avulla voidaan pitää yhteyttä pitkienkin välimatkojen takaa, mutta tekniikan hallinta ei välttämät-

tä ole tuttua isovanhemmille. Lastenlasten neuvonta nykytekniikan käytössä on oivallinen vastavuoroisuuden väline eri sukupolvien välillä. Tällöin lapselle suhde isovanhempaan on mahdollinen muodostua yhdeksi sosiaalisen verkon vahvaksi siteeksi. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 43.)

Kinnusen (2014, 26) mukaan viime vuosikymmenten aikana perheet ovat pienentyneet ja kansanterveyden kohentumisen myötä ihmisten elinikä on pidentynyt. Näin ollen isovanhemmilla ja heidän lapsenlapsillaan on aiempaa enemmän yhteistä vietettävää aikaa, sillä tämän päivän kolmatta ikää elävät, elävät 10–20 vuotta pidempään kuin edeltäjänsä. Koskaan aiemmin ei ole maapallolla elänyt yhtä monta neljän sukupolven perhettä yhtä aikaa kuin nyt. Monilla tämän päivän isovanhemmista ei ole muistikuvia omista isovanhemmistaan. Usein se olivat jo ehtineet kuolla ennen lastenlastensa syntymää.

Joskus isovanhemmaksi tuleminen hämmentää, se on elämää mullistava ja jäsentävä rooli. Ollaan silmäkkäin aivan uuden elämänvaiheen edessä. On ihmeellistä ajatella, että omasta lapsesta tulee äiti tai isä. (Kinnunen 2014, 20.) Kumpulan mukaan (2010, 73–75) isovanhemmuus on erilainen kokemus kuin omien lasten syntymä. Isovanhempana on erilailla aikaa seurata lasten touhuja ja osallistua leikkeihin. Lasten leikkejä on rentouttavaa sekä virkistävää seurata, sillä lasten touhuiluja seuraillessa oma väsymys alkaa kadota ja vilpitön ilo ja tekemisen riemu tahtoo tarttua.

Fågel & Rotkirchin (2010, 80–85) mukaan isovanhemmat usein kertovat, mitä kaikkea he ovat tehneet lastenlastensa kanssa. Yhdessä leivotaan, laitetaan ruokaa, askarrellaan, rakennellaan majoja jne., ovathan lapset hyvin toiminnallisia. Vehkalahti & Urhon (2013, 48–49) mukaan tekemisen ei tarvitse olla suunniteltuja retkiä tai aktiviteetteja, vaan tässä asiassa yksinkertainen on kaunista. Lapsi ei tarvitse äärikokemuksia saadakseen sellaisen. Päinvastoin, täyteen ahdettu äärikokemus saattaa turruttaa lapsen kyvyn ottaa vastaan ja kokea. On hyvä muistaa, että laatuaika lapsen kanssa on mikä tahansa yhdessä vietetty aika, jossa aikuinen keskittyy kuuntelemaan lasta ja toimimaan hänen kanssaan. Fågel & Rotkirchin (2010, 80–85) mukaan keskeisinä seikkoina yhdessä

tekemisessä ja touhuamisessa on rauhallinen ja arkinen yhdessäolo sekä erilaisten taitojen ja arvojen siirtäminen nuoremmille sukupolville.

Isovanhemman näkökulmasta ikääntymisen myötä myös muistojen jakaminen tulee entistä tärkeämmäksi. Omat lapset eivät monesti jaksaa kuunnella tarinoita, mutta lapsenlapset jaksavat. Elinympäristö on muuttunut muutamissa vuosikymmenissä niin paljon, että ikäihmisten kertomukset heidän varhain vuosiltaan kuulostaa oudolta tämän päivän lapselle. Ennen sotia syntyneet muistelevat sota-aikaa ja karjalaiset evakkomatkoja, leikkejä raunioilla ja metsissä, kovaa työntekoa jo varhaisessa vaiheessa sekä erilaisia kilpailuja omatekoisilla urheilupaikoilla ja -välineillä. (Ijäs 2006, 91.)

Ijäksen (2006, 53) mukaan yhdessäolosta jää arvokkaita ja rakkaita muistoja. Tapaamiset lastenlasten kanssa ovat täynnä leikkien ja temmellysten lisäksi hellyyttä. Pienten koululaisten kanssa käydään myös mielenkiintoisia keskusteluja lasten tieto-aidon kasvaessa vuosi vuodelta. He pohtivat monia yllättäviäkin asioita ja tekevät kysymyksiä, joihin isovanhemmilla ei olekaan vastausta. Fågel & Rotkirchin (2010, 105) mukaan isovanhemman roolia lastenlastensa elämässä voidaan ajatella turvasatamana lapsille, mummolla ja ukilla on aikaa lapsenlapsilleen.

Isovanhemmuus on uusi mahdollisuus elää lähellä kasvavia lapsia ilman vastuuta heidän vartumisestaan. Isovanhempana on mahdollisuus korjata virheitä, joita ymmärtämättään on tehnyt omien lastensa kanssa. Lastenlasten kanssa voi aloittaa alusta, mutta toimia paremmin. On isovanhempien etuoikeus tehdä hauskoja asioita ja hemmotella lapsenlapsia siten, miten ehkä omien lasten kanssa ei ollut riittävästi aikaa. Kiintymyssuhde lapsenlapsen ja isovanhemman välillä onkin yksi vahvimmista sukupolvien välisistä asioista. Kiintymyssuhteen vaaliminen on samalla lapsen mielenterveyden ja hyvinvoinnin tukemista tulevaisuuteen saakka. (Kinnunen 2014, 22, 67.)

Viime vuosikymmeninä isovanhemmuutta on alettu arvostaa yhä enemmän. Heidän saatavilla oloaan arvostetaan ja isovanhemmaksi pääseminen koetaan uutena statuksena ja mieluisen roolin saamisena. Isovanhemmuuteen saate-

taan jopa liittää tietynlaista muodikkautta median tuomien viestien kautta, joissa kirjoitetaan julkkismummojen nuorekkaasta ja trendikkäästä mummoudesta. (Kinnunen 2014, 27.)

On myös isovanhempia, jotka eivät kaipaa omia lapsia tai lapsenlapsia. Tämän vuoksi yhteisöllinen isovanhemmuus käsittää kaikki muodot, joiden on mahdollisuus toteutua sukupolvien välillä ilman biologista sidettä. (Kinnunen 2014, 27–28.) Tällöin isovanhempi voi toimia vapaaehtoisesti korvaavana isovanhempiana lapsille, joilla ei esimerkiksi ole omia isovanhempia. Toisaalta se on myös mahdollisuus ikäihmiselle toimia isovanhempiana, jos ei ole omia lapsenlapsia. (Laato 2010, 9.) Tällaisia ovat sopimukselliset isovanhemmuussuhteet kuten varaisovanhemmat, sijaisisovanhemmat tai kummi-isovanhemmat. Myös uusi-isovanhemmat ovat yleistyneet uusioperheiden myötä. Tällöin uusperheessä kasvavalla lapsella voi olla biologisten isovanhempien lisäksi isovanhempipuolia ja heillä taas bonuslapsenlapsia. (Kinnunen 2014, 27–28.)

ljäksen (2006, 55–56) mukaan päiväkodeissa, kouluissa ja harrastuspiireissä kaivataan isovanhempi-ikäisiä, jotka hoitavat isovanhemman tehtävää, välittävät perinteitä, ohjaavat lapsia, leikkivät, lukevat satuja ja auttavat läksyjen lukemisessa. Jotkut ikäihmiset kertovat olevansa innostuneita ja onnellisia ”sijaislapsistaan”, joiden kanssa he voivat retkeillä ja tehdä monenlaista mukavaa tekemistä. Näin sukupolvien ketju voi toteutua hyvin monella tavalla. Biologinen perimä ei siis ole ainoa tie isovanhemmuuteen, vaan kysymys on asenteista ja ennen kaikkea rakkaudesta sekä välittämisestä.

Olipa isovanhemman suhde lapseen millainen tahansa, Kinnusen (2014, 32) mukaan isovanhemman tehtävä on olla turvallisena aikuisena lapsen elämässä. Hän voi olla taitojen opettaja, perinteiden välittäjä, ihmissuhdetaitojen rikastuttaja, keskustelija ja lapsen kanssa pohdiskelija. Omalla esimerkillään hän antaa mallin omista elämänarvoistaan. Lasten kanssa vietetty aika antaa vanhemmalle sukupolvelle mahdollisuuden jakaa tietoa ja taitoja sekä uusia asioita, sillä tämän päivän lasten maailma ja tiedot ja taidot ovat hyvin erilaisia kuin mitä ne olivat muutama vuosikymmen sitten.

Perinteiset sukupuoliroolit ovat 1900-luvulta lähtien pikku hiljaa muuttuneet länsimaissa. Sukupuolten välinen tasa-arvo on lisääntynyt, joka näkyy siinä, että myös isoisät ovat yhä enemmän mukana lastenlastensa elämässä kuin mitä he ovat olleet aikanaan omien lastensa kanssa. Ukit ovat tärkeitä siinäkin mielessä, että monilta lapsilta puuttuu arkipäivän yhteys omaan isään tai se suhde on kokonaan katkennut. Isoisät voivat tällöin vastata pienen lapsen ikävään. (Kinnunen 2014, 32–33.)

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liiton aloitteesta isovanhempien päivää on vietetty lokakuun kolmantena sunnuntaina vuodesta 1985 lähtien. Päivän tavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota isovanhempien merkitykseen lapsenlapsille ja muille lapsille. Samalla on haluttu pitää esillä isovanhempien merkitystä ja arvostusta koko yhteiskunnassa. Isovanhempien rooli etenkin perinnetiedon välittämisessä on ensiarvoisen tärkeää. (Kinnunen 2014, 131.)

4 Leikki luovuuden lähteenä

4.1 Leikin merkitys lapselle

Lapset leikkivät kaikkialla maailmassa. Tutkija Johan Huizinga teoksessa Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 78) on kuvannut leikin olevan vapaaehtoista toimintaa tai askarointia, joka suoritetaan määrättyissä ajan ja paikan rajoissa vapaaehtoisesti hyväksytyjen mutta ehdottomasti sitovien säädösten mukaan, sillä se on oma tarkoituksensa ja sitä seuraa jännityksen ja ilon tunne sekä tietoisuutta jostakin, mikä on ”toista” kuin ”tavallinen elämä”.

Kyrönlampi-Kylmäsen (2010, 79) mukaan lapsi nauttii ja iloitsee leikistä. Lapsilla leikkiin liittyy myös hauskanpito sekä kaverit, vaikka leikkiä voi yksinkin. Tärkeä piirre on se, että lapset osaavat leikkiä paremmin kuin aikuiset. Leikki onkin lapsen luonnollisin tapa ilmaista itseään, kokemuksiaan, tunteitaan ja ajatuksiaan. Leikki on yleensä lapsen omaa aikaa, jota hän voi tehdä ilman aikuisen kontrollia. Vehkalahti & Urhon (2013, 23) mukaan ympäröivä maailmamme on moni-

muotoinen ja vaikeasti käsiteltävä, joka siten saa lapsilla aikaan monenlaisia leikkejä. Leikistä syntyvät oivallukset ja ideat eivät sovi sensuroitavaksi, sillä luovuus kasvaa huonosti aitauksessa.

Lapsi antautuu leikille kokonaisvaltaisesti, kun mukana on keho, aistit, tunteet, toiveet, ajatukset, mielikuvitus jne. Niinpä lapsi harjaantuu monella tapaa. Leikki vaikuttaa lapsen persoonallisuuteen ja sen rakentumiseen monella eri tapaa. Lapsen ympärillä olevien lasten aikuisten tehtävänä on antaa lapselle aikaa olla lapsi ja leikkiä. Lapsuus kuitenkin eletään vain kerran, ja se on hyvin tärkeä vaihe, joka toimii pohjana koko elämälle. (Kahri 2003, 6, 40–41.)

Leikki on yksi lapsen perustarpeista, se on yhtä tärkeää kuin nukkuminen tai syöminen (Kahri 2003, 40). Leikki on myös lapsen kehitykselle tärkeää, sillä sen voidaan ajatella olevan jopa ihmismielen kannalta tärkein kehityshyppäys. Leikkien kautta lapsi oppii tärkeitä taitoja, kuten kykyä käyttää mielikuvitusta, joka on kaiken luovuuden lähtökohtana. Leikki tarjoaa myös paljon muita hyviä keinoja harjoitella uusia taitoja, joiden avulla lapsi kehittyy kestävämmäksi. (Kokosuo-mileikkii 2014a.)

Tammisen (2014) mukaan lapsen psyykkisen kehityksen ongelmista tiedetään jo suhteellisen paljon, tiedämme jo mikä on riski lapsen kasvulle ja kehitykselle. Haitoista löytyy tieteellistä näyttöä. Kuitenkin se, mikä antaa lapselle voimavaroja tahtoo jäädä jalkoihin. Elämä on täynnä vaaroja ja traumoja, mutta lapsen kykyä selviytyä elämässä on mahdollista vahvistaa. Ilo tai onni on yksi keskeisistä selviytymisen voimavaroista ihmisen kehityksessä. Ilon tunteen opimme vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Yhteinen jaettu ilo on ensimmäinen lapsen psyykkistä kehitystä suojaava tekijä. Mitä enemmän jaamme ilon tunteita lapsen kanssa, sitä enemmän vahvistamme lasta. Jakamalla iloa vahvistuu myös lapsen itsetunto, sillä siten hän saa kokonaisvaltaisen positiivisen kokemuksen, joka kertoo hänelle hänen olevan tärkeä, koska tuottaa iloa niin itselle kuin muille. Lisäksi lapsi saa merkityksellisyyden tunteen ilon tuottamisesta.

Vehkalahti & Urhon (2013, 11) mukaan vuosien saatossa leikin merkitys sekä sen muodot ovat muuttuneet. Jo kauan on puhuttu siitä, kuinka leikkiaika on lyhentynyt, on lapsia jotka eivät leiki juuri lainkaan tai lapsuus ylipäättään pedagogisoituu, jolloin lapsen yhdessä tekeminen tapahtuu aikuisen ohjauksessa. Karlssonin (2003, 21) mukaan usein aikuiset arvostavat lasten leikissä ainoastaan sitä, minkä he itse voivat ohjata jonkin asian harjoitteluksi tai oppimiseksi. Aikuiset pyrkivät helposti muokkaamaan leikkiä tavoitteelliseksi, kuten sellaiseksi, jonka avulla halutaan opettaa kuinka odotetaan omaa vuoroa tai miten toimitaan valmiiden sääntöjen mukaan. Leikin ilo ja leikkimisen tarve ei kuitenkaan synny näistä aineksista. Vaikka lapsi oppii leikkiessään, hän ei leiki oppiakseen.

Leikkiajan lyhentymiseen vaikuttaa muun muassa se, että usein leikki tahtoo jäädä muiden toimintojen jalkoihin. Lapsille asetetaan paljon erilaisia tavoitteita joita saavuttaa, taitoja joita opetella tai suunnitelmia joita toteuttaa. Leikin aika jää muulle vapaa-ajalle, jolloin sitä kuitenkaan ei välttämättä tapahdu, sillä muun muassa pihapiireissä ei enää välttämättä ole lapsia tai lapsilla ei ole riittävästi vapaa-aikaa pitkäjänteiseen leikkiin. (Vehkalahti & Urho 2013, 11.)

4.2 Leikkiympäristö

Ympäristö voi innostaa lasta leikkimään tai sitten se voi lamaannuttaa sitä. Mutta myös leikki voi tuoda ympäristölle monia uusia ulottuvuuksia. Metsässä kalli-onhalkeama voi olla noidan pesä tai pensas menninkäisten piilopaikka. Mielikuvituksen ansiosta lapset ovat taitavia ympäristön suunnittelijoita, jos heille annetaan siihen mahdollisuus. Leikkien kautta lapset voivat näyttää aikuisille aivan uuden ympäristön, tutussa paikassa. (Karlsson 2003, 22.)

Vehkalahti & Urhon (2013, 60) mukaan eri leikit, eri leikkijät ja eri leikki tilanteet vaativat erilaisia tiloja ja välineitä. Joskus riittää pieni kolo tai nurkkaus, jonne juuri ja juuri mahtuvat leikkijät itse. Toiset taas tarvitsevat paljon tilaa. Pientä tilaa tarvitsevat leikit perustuvat salaisuuteen ja ovat vain lasten välisiä. Tällöin leikkipaikan tulee olla suojassa muiden katseilta ja piilossa muiden korvilta. Tä-

mä vaatii aikuiselta luottamusta lapsia kohtaan, jotta heille annetaan mahdollisuus, aikaa ja tilaa omaan yksityiseen leikkiin.

Toiset leikit taas tarvitsevat paljon tilaa. Leikin laatu määrittää tilan tarpeen: rakennusleikki vaatii työskentelytilaa, sotkemisleikki tilaa ja paikan, jonka siivous on helppoa ja liikkuva leikki taas tarvitsee paljon neliöitä. Jos leikki taas on hyvin pitkäkestoinen, se tarvitsee tilan, josta sitä ei hädetä pois. (Vehkalahti & Urhon 2013, 61.)

Leikkitala rakentaa leikkiä ja vaikuttaa sen sisältöön. Hyvin leikkiin soveltuva tila tukee lasten pitkäjännitteisyyttä ja leikin etenemistä. Tilaa voidaan myös muokata leikkiä tukevaksi. Sermeillä ja kankailla voidaan jakaa avointa leikkitalaa usean pienen leikkiryhmän käyttöön. Tylsäkin piha-alue saa rytmiä tilaa muokkaavien leikkivälineiden avulla. Kuitenkaan liian valmis tila ei ole paras mahdollinen. Tila on aikuisen suunnittelema, joka on leikistä aivan ulkopuolella. Usein aikuiset miettivätkin suunnitelmissaan sitä, mihin leikkiin väline sopisi ja miten. Samalla he kuitenkin tulevat leikkineeksi leikit lasten puolesta ja se harvoin onnistuu. Jos taas lapset itse pääsevät ideoimaan, rakentamaan, koristelemaan tai muokkaamaan tilaa jossa he toimivat, he arvostavat tilaa enemmän ja kokevat sen omakseen. Lapsen rakentama tila myös todella sopii kullekin leikille. (Vehkalahti & Urho 2013, 61–63.)

Tilan muokkaaminen lasten kanssa ei välttämättä tarkoita kokonaisia seinämaalauksia tai pysyviä tilamuutoksia, vaan esimerkiksi tuolien tai asfalttipinnan maalaaminen, telttojen pystytys tai komeroitten muokkaus tuntuvat oikealta vaikutamiselta. Lopputulos ei myöskään ole hetkellinen tai pois siivottava, seinälle ripustettu piirustus tai komeron muokkaus voidaan koska tahansa ottaa pois tai muokata uudelleen. Pysyviin tilamuutoksiin tarvitaan myös oikeita työvälineitä, mikä myös saa työn tuntumaan arvokkaammalta ja ”oikeammalta”. (Vehkalahti & Urho 2013, 63–64.)

4.3 Leikki sukupolvien välisenä siltana

Leikkiin tarvitaan kaksi, ainakin ihan alussa. Leikki pitää herättää ja herättäjäksi tarvitaan aikuista (Sinkkonen 2008, 243). Näin perinteiset leikit ovat siirtyneet vuosisadasta toiseen kansalta toiselle. Historia muuttaa kuvaansa leikkijästä, mutta aina leikin ydin pysyy samana. Leikkiyhteisö muovaa leikin säännöt ja ohjaa lasten keskinäisiä suhteita. (Helenius 1993, 12.)

Leikki on hyvin läsnä olevaa, vähimmillään leikkiä voi vaikka hiljaa auton takapenkillä kuvitellen dinosaurusten kilpailevan auton konepellillä. Vaikka lasten leikki on alati läsnä olevaa, tarvitsee se silti aikuisten huomiota ja suojelua. Leikki tarvitsee aikaa ja se innostuu mielikuvitusta kutkuttavassa ympäristössä. Leikki onkin maailmanlaajuisesti todettu lapsen perusoikeudeksi ja sen merkitystä korostetaan YK:n Lapsen oikeuksien julistuksessa. (Karlsson 2003, 20–21.)

Jokaisessa ihmisessä on luovuutta ja leikkimieltä, kun se vain saa tilaisuuden päästä esille (Kahri 2003, 40). Leikki mielletään lapsen puuhaksi, mutta myös aikuinen voi olla leikkijä siinä missä lapsikin, välillä aikuinen voi olla nukkuva karhu, välillä hurja hirviö tai vähäeleinen portinvartija. Nykyään kuitenkin aikuinen on leikeissä usein mukana vain ohjaajan roolissa. Kuitenkin aikaa taaksepäin aikuiset ja lapset ovat yhdessä leikkineet leikkejä arkisten askareiden lomassa muun muassa arvoitusleikkien tai markkinoiden pukkitappeluiden parissa. (Vehkalahti & Urho 2013, 102–103.)

Yhteinen leikkihetki onkin oivallinen tapa oppia tuntemaan lasta ja päästä jakamaan hänen ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Lapsen leikki on niin rikasta ja niin monipuolista, että sitä ei pelkästään kirjoja lukemalla pysty tavoittamaan. Yhteiset leikkihetket rikastuttavat ja luovat aivan erilaisen yhteyden lapsen ja aikuisen välille. Yhteiset leikkihetket ovat niitä asioita jotka kasvattavat korkoa koko loppuelämän. (Kahri 2003, 40–41.)

Leikki on tarpeeksi hyvä silloin, kun se on lapselle merkityksellistä ja tärkeää. Toisinaan aikuisen on hyvä pysähtyä seuraamaan lapsen leikkiä, jotta aikuinen

saa käsitystä siitä mikä lapselle on merkityksellistä. Leikin seuraamisessa on kolme tärkeää taitoa. Ensimmäinen tärkeä taito leikin seuraamisessa on kärsivällisyys. Leikkijät elävät omassa ajassaan, joka saattaa olla hurjasti hitaampaa tai nopeampaa kuin ulkopuolinen aika. Leikin aloittaminen vie myös aikaa. On mahdollista että ulkopuolinen seuraaja ei heti hahmota mitä on tarkkailemassa, ja toisinaan voi käydä niin, ettei leikki avaudu muille kuin leikkijöille itselleen. (Vehkalahti & Urho 2013, 19.)

Toinen leikin seuraamistaito on katselu. Kun katselee leikkiä rauhassa ilman omia odotuksia sen kulusta, voikin havahtua ymmärtävänsä leikin jujun, leikkijöiden roolit sekä leikin juonen. (Vehkalahti & Urho 2013, 19–20.)

Kolmas seuraamistaito on arvostus. On tärkeää arvostaa leikkijöiden leikkiä, kun huomaa että se heille itselleen on tärkeää. Lisäksi arvostaessa lasten leikkiä, on helpompi havaita sen kulun ja leikissä olevan taian. (Vehkalahti & Urho 2013, 20.)

Karlssonin (2003, 22) mukaan leikki luo yhteenkuuluvuutta ja se tutustuttaa toinen toisiinsa. On monia leikkejä, joihin aikuiset otetaan mielellään mukaan. Vehkalahti & Urhon (2013, 21) mukaan aikuinen voi olla mukana tukemassa lapsen leikkiä. Yhdessä leikityt leikit jatkuvat helposti lasten omaehtoisina leikkeinä. Aikuisen ei tarvitse hallita, sensuroida tai määrätä leikin kulkua voidakseen olla osallinen leikkiin ja olla mukana leikin maailmassa. Lopulta aikuisen rooli leikkiessä riippuu paljolti hänen omasta asennoitumisestaan. Aikuinen voi osallistua leikkiin hyvin tasavertaisena leikkijänä lasten kanssa, jos hän antaa itselleen siihen luvan. Kun aikuinen heittäytyy yhteiseen leikkiin lasten kanssa, osoittaa se lapsille, että aikuinen on kiinnostunut lapsista ja heidän kanssaan olemisesta. Karlssonin (2003, 20) mukaan leikki liittyy yhteen erilaisia ihmisiä ja synnyttää me-henkeä. Sinkkosen (2008, 245) mukaan kaiken kaikkiaan voidaan siis sanoa, että lapsessa itsessään on olemassa leikin siemen, mutta sen itäminen vaatii aikuisen myötävaikutusta.

5 Kolmas sektori lapsiperhepalveluiden tuottajana

5.1 Järjestöt perheiden arjessa

Kaikista tyypillisimpiä kolmannen sektorin järjestämiä toimintoja perheille ovat kaikille avoin perhekahvilatoiminta, erilaiset ohjatut lasten kerhot ja vanhempien ryhmät. Myös vanhempi-lapsi -ryhmät sekä erilaiset perheille kohdennetut vanhempainryhmät ovat yleisiä. Lisäksi useat eri toimijat tarjoavat avoimen kokoontumispaikan lasten vanhemmille. Säännöllisesti tai tarpeen mukaan lapsiperheisiin tarjotaan myös lastenhoitopalveluja, lapsiparkkipalvelua tai erilaista välinevuokrausta. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 53.)

Järjestöt työskentelevät lähellä ihmisten arkea pyrkien vastaamaan perheistä nouseviin tarpeisiin. Järjestötoiminnalle ominaista onkin antaa vaikuttamismahdollisuus niille, joiden ääni tahtoo muuten jäädä kuulumattomiin. Erilaisten toimintojen avulla ihmisillä on mahdollisuus osallistua erilaisiin yhteiskunnallisiin toimintoihin sekä harrastuksiin. (THL 2013.)

Kansalaisjärjestötoiminta nousee ihmisten innostuneisuudesta, aktiivisuudesta ja vaikuttamisen halusta, joten sen kaikista tärkeimpänä voimavarana voidaan pitää inhimillistä pääomaa. Inhimillisellä pääomalla tarkoitetaan organisaation jäsenten koulutusta, tietoja, taitoja, kokemusta, osaamista ja asenteellisia valmiuksia. (Jurvansuu 2002.) Sen vuoksi onkin välttämätöntä, että järjestö päivittää aika-ajoin yhteisen käsityksensä järjestön toiminnan tarkoituksesta ja sen olemassaolon syystä. Selkeä toiminta-ajatus luo tukevan pohjan toiminnalle ja auttaa puhaltamaan yhteiseen hiileen. (Kuokkanen, Myllyviita, Rosengren & Törrönen 2007, 6.)

5.2 Vapaaehtoisten tavoittaminen

Tulevaisuudessa ikäihmisten vapaaehtoistoiminnalla on suuri merkitys yhteiskunnalle sekä ikäihmisille itselleen. Asiaan on onneksi kiinnitetty huomiota, ja

esimerkiksi Euroopan unionin tasolla on jo paljon erilaisia hankkeita sekä projekteja. (Kurki 2007, 133.) Tästä esimerkkinä Suomessa kulttuurirahaston käynnistämä Koko Suomi leikkii -hanke.

Järjestötoimintaan vapaaehtoismijaksi sitoutuminen on yhteydessä toimijoiden motiiveihin ja odotuksiin. Kynnys astua mukaan toimintaan on oltava mahdollisimman alhainen. Kuitenkin on huomioitava myös se, että jäsenyyttä voi olla monenlaista, koska se perustuu vapaaehtoisuuteen. Jäsenyys voi olla ”kevytjäsenyyttä” eli passiivista ja symbolista, jolloin osallistumista ei tulisi moralioida. (Jurvansuu 2002.)

Toisilla osallistuminen voi painottua itselle saataviin asioihin, esimerkiksi mahdollisuus toteuttaa itseään, tunnepohjaiset palkinnot, omien taitojen kartuttaminen tai mahdollisuus oppia uutta. Joillakin taas se tärkein motivoiva asia voi liittyä elämänpiirin laajentamiseen ja sosiaalisiin kontakteihin. Moni taas kokee tärkeimpänä osallistumisen syynä yhdistyksen toiminnan tavoitteet ja aatteelliset arvot. (Kuokkanen ym. 2007, 22.) Kuitenkaan vapaaehtoistoiminnassa ei tarvita mitään ihmeellisiä taitoja tai tietoja, vaan toiminnassa hyödynnetään vapaaehtoisten omaan elämäkokemusta sekä persoonallisuutta (Laato 2010, 9).

Ihmisten innostus ja motivoiminen järjestötoimintaan muodostuu innostamisen ja kannustamisen kautta. Selkeät, yhteisesti jaetut ja tiedostetut tavoitteet, mukana tekeminen ja osallisuuden tunteen saaminen, mielekäs tekeminen ja yhteistoiminta, yksilöllinen palaute ja arvostus sekä onnistumisien juhlistus ovat keinoja, joilla ihmisiä saa innostettua ja motivoitua toimimaan. (Kuokkanen ym. 2007, 22.)

Jotta vapaaehtoiset toimijat ja järjestötoiminta kohtaavat toisensa, on kansalaisjärjestön toiminnasta tiedottaminen avainasemassa. Tiedottamisessa on olennaista huomioida sekä yhdistyksen nykyiset jäsenet, että uudet ihmiset. Olemassa olevia jäseniä on luonnollista lähestyä esimerkiksi jäsenkirjeen avulla, jolloin voi saada passiivisetkin jäsenet liikkeelle. Uusia jäseniä lähestyttäessä taas tiedotusväylinä voi käyttää paikallislehteä, radiota, esitteitä ilmoitustauluilla

tai vaikka tapahtumaa jossa voi perehtyä järjestön toimintaan. (Kuluttajaliitto 2015 a.)

5.3 Toimintaan innostaminen

Järjestössä vapaaehtoistoimintaan osallistuminen ei riitä, vaan ihmisen pitää tuntea että mukaan lähteminen kannattaa ja että toiminnalla on merkitystä. Toisin sanoen liikkeelle on lähdettävä sosiokulttuurisen innostamisen vaiheiden mukaisesti. (Kurki 2007, 134.)

Kurki (2000, 23) esittelee madridilaisen J.V. Merinon (1997) näkemyksen innostamisen kahdesta päätavoitteesta. Se herättää henkiin elämää siellä, missä sitä ei ole, eli luo liikettä, huolestuneisuutta, levottomuutta sekä tukee aloitteellisuutta, asioiden täytöntöönpanoa, itsenäistä toimintaa ja vastuuntuntoa. Sen toisena tavoitteena Merino puolestaan esittää jo olemassa olevien kykyjen tukemista ja liikkeelle saamista vaikka ne olisivatkin heikot ja tiedostamattomat. Motivoidaan, herätetään, vahvistetaan ja koordinoidaan yksilöiden ja ryhmien kykyjä ja voimia sekä heidän osallistumistaan sosiaaliseen, kasvatukselliseen ja kulttuuriseen toimintaan.

J. V. Merino nostaa innostamisen perusteiksi kolme avainkäsitettä. Ensimmäinen niistä on antaa elämä, innostaa. Se viittaa persoonallisen, inhimillisen yhteisön ja yhteiskunnan rakentamiseen ja hyvän arkipäivän elämänlaadun tavoittelemiseen. Siinä tuetaan paikallisen kulttuurin ilmiöitä ja suositaan sosiokulttuurisen innostamisen muuttumista ammatillisesta toiminnasta ihmisten omaan aloitteellisuuteen perustuvaksi toiminnaksi, jonka ytimenä on kahden ihmisen välinen aito kohtaaminen. (Kurki 2000, 23–25.)

Toinen avainkäsite on välittää, ryhtyä välittäjäksi. Sen tavoitteena on synnyttää aidoissa projekteissa ja yhteistyön verkoissa toimivia sosiaalisen oma-aloitteellisuuden ryhmiä. Toiminta tapahtuu siten, että tehokkaiden paikallisten ohjelmien avulla tuetaan ihmisten omaa luovaa osallistumista. Kolmas käsite, muuttaa laadullisesti, näyttäytyy koko innostamista koskevaa modernia keskus-

telua luonnehtivana yleiskäsitteenä. Sen päämääränä on muutos kohti solidaarista mielenlaatua ja solidaarisia asenteita sekä kohti koordinoituja, tasavertaisia ja hajautettuja, vähemmän byrokratisoituneita, keskitettyjä ja hierarkkisia tilanteita. (Kurki 2000, 23–25.)

Innostaminen perustuu ihmisten omaan toimintaan, joten vastuu ei kuulu pelkästään innostajalle. Innostajan rooli korostuu yleensä projektin alkuvaiheessa, sillä hänen vastuullaan on pohjatyön tekeminen, organisointi ja ihmisten kiinnostuksen herättäminen, herkistäminen ja motivointi. Tärkeätä on myös arviointi projektin aikana ja sen jälkeen. Innostajalla pitää olla visioita, vastuullisuutta, itsekriittisyyden kykyä, tutkimuksellista ja luovaa henkeä sekä vakavuutta täyttää antamansa lupaukset. (Kurki 2000, 81–83.)

Toiminnan alussa innostajan tehtävänä voi olla toimiminen äänenä niille, joilla ei ääntä ole, mutta toiminnan edetessä pyritään toimimaan siihen suuntaan, että ihmiset itse löytäisivät oman äänensä. Sosiokulttuurisen innostamisen prosessissa ihmiset eivät saa missään vaiheessa olla pelkkänä toiminnan yleisönä ja vastaanottajina. Pelkän yksittäisen toiminnan tekemiseen tai esityksen seuraamiseen saattamisen sijaan innostamisen tavoitteena on aina ihmisen organisoitumisen ja sosiokulttuuristen aktiviteettien syntyminen edistäminen, sekä niiden avulla, tekemällä ja kokeilemalla oppiminen. Prosessin onnistumisen perusedellytyksenä on aidon yhteisön rakentuminen, ja siinä merkityksellisiä ovat myös yksilön ja yhteiskunnan, toimijan ja rakenteen, suhde ja sen laatu. Rakente luo toimintaa ja toiminta puolestaan uudistaa rakenteita. (Kurki 2000, 129, 136–137, 146.)

Innostajan persoonalla on suuri merkitys, hyvässä innostajassa on paljon samoja piirteitä kuin hyvässä opettajassa, ohjaajassa tai kouluttajassa. Innostajan tulee saada ihmiset ajattelemaan ja tekemään itse. Innostaja ei tee työtä itsensä vuoksi, vaan on toisia varten. Innostaja ei itse tiedä kaikkea vaan on tärkeää, että hän antaa tilaa innostettaville ja heidän ajatuksilleen -kysymyksen on heidän toiminnastaan. Hyvälle innostajalle on myös luonteenomaista uskallus lähteä katsomaan mitä mistäkin asiasta syntyy, tilanne herkkyyks, rohkeus tarttua

tilanteisiin ja taito olla etukäteen päättämättä millaiseen lopputulokseen päädytään. (Lepikkö, Sallinen & Saukko 2007, 10.)

Innostaja johtaa ryhmää johtamatta, luottaa ryhmän ominaisuuksiin ja kykyihin ratkaista itse omat ongelmansa ja kehittyä eteenpäin, käyttäen erilaisia menetelmiä ja tietoa. Innostaminen lähtee herkistämisestä ja motivoinnista, mitä ihmiset itse tahtovat. Aidon yhteisön rakentuminen on sosiokulttuurisen innostamisen perusedellytyksiä. Toiminta tapahtuu yhdessä toisten ihmisten kanssa, ihmisten jotka jakavat yhteisen tietoisuuden, yhteiset unelmat ja tavoitteet paremmasta arkipäivästä. Kaiken kaikkiaan innostajan työn tärkein tavoite on herättää ihmisissä aktiivista osallistumista. Innostaja on toimija, joka herkistää ryhmiä aloitteellisuuteen ja yhdistää ihmiset ympäristöönsä motivoiden heissä tutkimisen, luovuuden, reflektion ja sosiaalisen organisoitumisen taipumuksia. Hänen tehtävänsä on olla katalysaattorina, joka auttaa aikaansaamaan prosesseja, joiden varsinaisina tuottajina ovat ihmiset itse. (Kurki 2000, 23, 83, 129–133.)

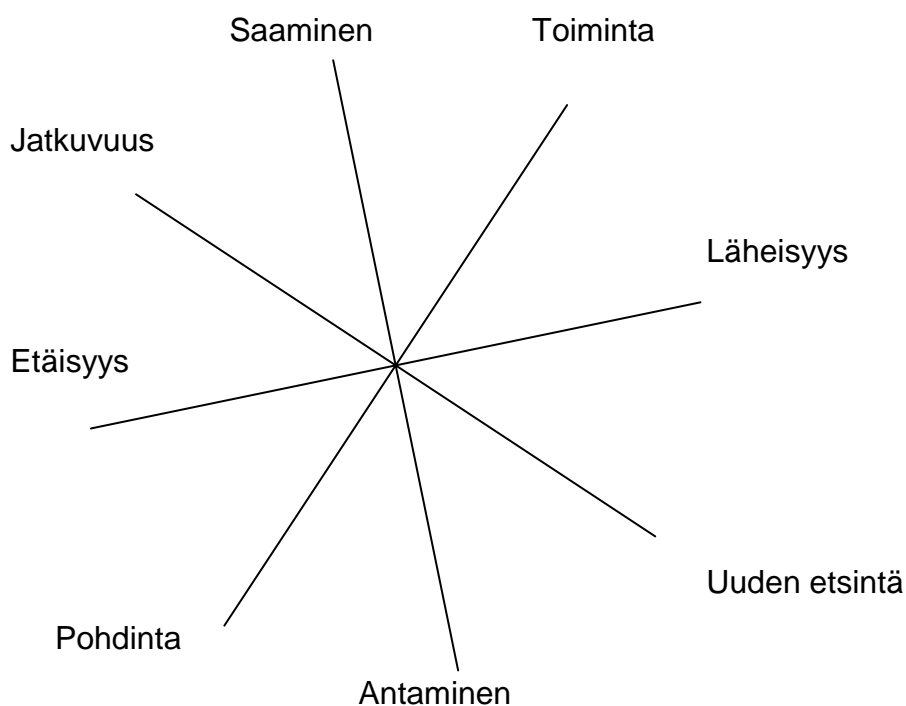
5.4 Vapaaehtoisena isovanhempana toimiminen

Eri tahot järjestävät erilaisia muotoja olla vapaaehtoisena isovanhempana mukana toiminnoissa. On olemassa muun muassa luokkamummoja ja -paappoja kouluissa, isovanhempia päiväkodeissa, satuvaareja kirjastoissa, ikäihmisiä rippikouluissa, sekä mummoja maahanmuuttajille. Kaikissa näissä toiminnoissa mukana ollaan omien voimavarojen mukaisesti, silloin kun itselle se sopii. Vapaaehtoisjärjestöt ja seurakunnat etsivät koko ajan kolmannessa iässä olevia toimimaan erilaisten perheiden varamummoina ja -vaareina. Sukupolvien välisen toiminnan merkitys on siis selkeästi ymmärretty. (Kinnunen 2014, 123–129, 131.)

Anne Birgitta Yeungin (Haarni 2010, 148) timanttimallin mukaan osallistumisen motiiveille löytyy neljä eri ulottuvuutta (Kuvio 2). Antaminen – saaminen, läheisyys – etäisyys, jatkuvuus – uuden etsintä sekä toiminta – pohdinta. Timantin

mukainen malli muodostuu yksilöllisesti sitä muka, miten tärkeänä kutakin motiivia pidetään ja miten niitä painotetaan.

Nämä neljä timanttimallin eri ulottuvuutta voivat toimia vapaaehtoistoimijalle, tässä tapauksessa isovanhemmalle motivaation keinoina olla mukana kerhotoiminnassa. Toimintaan osallistumisen myötä aina saa myös jotakin itselle.

Kuvio 2. Vapaaehtoismotivaation ulottuvuudet Yeungin mukaan. (Haarni 2010, 148)

Antaminen – saaminen

Vapaaehtoisuus on muille antamista, toimitaan yhteisen hyvän nimissä ja huolehditaan muista. Motivaationa toimii halu auttaa muita. Samaan aikaan vapaaehtoinen saa osallistumisestaan itselleen henkilökohtaista hyvinvointia, mahdollisuuden toteuttaa itseään ja hyvää mieltä. Vapaaehtoisena toimiminen on palkitsevaa.

Toiminta – pohdinta

Vapaaehtoistoiminta on sananmukaisesti toimintaa. Itse toiminta voi houkuttaa, jos sen tavat, sisältö ja seuraukset tuntuvat mielekkäiltä. Toisaalta toiminnan taustalla voi olla arvoja tai elämäkatsomus, kokemusten myötä on muodostunut tahto toimia. Oman ja muiden elämän pohtiminen voi motivoida vapaaehtoisena toimimista.

Jatkuvuus – uuden etsintä

Monelle vapaaehtoistoimijalle aihepiirin tutuus voi olla motiivina osallistumiselle. Elämäkokemusten sekä taitojen kertyminen voi kannustaa mukaan toimintaan. Toisaalta myös uusien asioiden oppiminen voi innostaa.

Läheisyys – etäisyys

Vapaaehtoisena toimiminen useimmiten sisältää vuorovaikutusta muiden kanssa. Toiminnan lomassa tapaa uusia ihmisiä, on osa ryhmää tai yhteisöä. Sosiaaliset suhteet voivat motivoida osallistumaan mukaan toimintaan. Toisaalta taas, itse valittu, sopiva etäisyys muihin on toisinaan tärkeää, jolloin motivaationa saattaa olla tekemisen joustavuus ja oman paikan valitseminen. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa myös etäisyyttä muuhun arkeen.

Moilasen (2006, 161–162) mukaan sukupolvityöllä voidaan toteuttaa ennalta ehkäisevää lastensuojelua, jonka avulla pyritään vahvistamaan lasten osallisuutta sukupolvisuhteissa. Lasten kanssa toimiessa on olennaista eri sukupolvien osallistuminen toimintaan sekä vastavuoroisuuden periaate. Lapsilla on erilaisia kokemuksia elämästä ja elämisestä. Ne ovat yhtä tärkeitä, kuin vanhempien sukupolvien. Sukupolvityön avulla lapsilla on väestöryhmänä mahdollisuus päästä osalliseksi vanhempien sukupolvien elämäkokemuksista ja yhteiskunnallisesta ”sukupolvitiedosta” ja saada näin sukupolvisuhteista voimavaroja kasvamisensa ja elämisensä tueksi.

Eri sukupolvien kohtaaminen ja yhdessäolo rikastuttavat sekä lapsen että aikuisen elämää. Esimerkiksi MLL tarjoaa kylämummi ja -vaari toimintaa, johon voi osallistua vapaaehtoisia ikäihmisiä, jotka käyvät esimerkiksi päiväkodeissa, MLL:n perhekahviloissa ja -kerhoissa lukemassa lapsille satuja, askartelemas-

sa, touhuamassa ja leikkimässä lasten kanssa. He eivät ole yksittäisten lasten varamummoja ja -vaareja. Kylämummit ja -vaarit tuovat lisää iloa ja lämpöä lapsiryhmän toimintaan. Kylämummi tai -vaari voi tuoda kerhoon monenlaista toimintaa oman kiinnostuksensa ja osaamisensa pohjalta. Osalla kylämummeista tai -vaareista on omia lapsenlapsia, toisilla taas ei. Kuitenkin yhteistä heille on se, että he ovat aikuisia ihmisiä, jotka haluavat olla läsnä lasten arjessa ja antaa heille aikaansa. Toimintaan mukaan osallistuvat voivat itse määrittää milloin ja miten usein haluaa olla toiminnassa mukana. Vain mielikuvitus on rajana sille kaikelle, mitä isovanhempi-ikäiset voivat tehdä nuorempien sukupolvien hyväksi ja omaksi virkistyksekseen. (MLL 2010.)

5.5 Koko Suomi leikkii -hanke

Vuonna 2014 Suomen Kulttuurirahasto päätti käynnistää ja rahoittaa kolmevuotisen (2014–2016) suurhankkeen, jonka aikana käynnistetään jokaiseen Suomen kuntaan Terhokerho, joka toimii sukupolvien välisenä kohtaamispaikkana ja jonka tehtävänä on innostaa kaikenikäisiä suomalaisia leikkimään. Hankkeen tavoitteena on rakentaa uudenlaista yhteyttä sukupolvien välille sekä kiinnittää huomiota leikin merkitykseen. Sukupolvien kohtaaminen rikastuttaa lapsen sekä aikuisen elämää, jonka vuoksi onkin tärkeää löytää uusia tapoja joiden avulla voidaan lisätä sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Kerhot on tarkoitettu erityisesti 5–10 -vuotiaille, jotka tarvitsevat vielä kasvussaan paljon leikkiä ja aikuisen huomiota. Näin lapsilla on mahdollisuus saada lähelleen aikuisia, jotka ovat kiinnostuneita heidän kuulumisistaan ja jotka voivat rikastuttaa lapsen maailmaa omalla elämäkokemuksellaan. (Kokosuomileikkii 2014a.)

Pielisjärven MLL:n paikallisyhdistyksen toiminta on monipuolista toimintaa Lieksalaisille lapsiperheille. Kuukausittain yhdistys järjestää perheruokailuja paikallisessa ravintolassa sekä perhekahvila kokoontuu joka toinen perjantai. Vakiintuneiden toimintojen lisäksi yhdistys on mukana järjestämässä erilaisia tapahtumia lieksalaisille lapsiperheille sekä nuorille. Terhokerho on siis uudenlaista, mutta kaivattua toimintaa. (Smura 2014.)

Hankkeen toteutuksesta vastaavat yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Suomen Punainen Risti. Projekti on ensin määräaikainen, mutta toiminnan toivotaan vakiintuvan kunnissa. Hankkeen kulmakivinä on vähentää yksinäisyyttä, joka on yksi suurimmista uhista suomalaisessa yhteiskunnassa. Yksin vietetty aika on lisääntynyt joka ikäryhmässä, niin vanhuksilla, työikäisillä sekä aivan lapsiperheilläkin. Myös perheiden yhdessä vietetty aika on vähentynyt viime vuosina. Parhaimmillaan sukupolvien kohtaaminen tuottaa kaikille hyvää mieltä, sillä lapset saavat turvallisuutta, aikuisen kiireetöntä aikaa ja huomiota, elämyksiä sekä seniorit taas saavat mielekästä vaihtelua arkeen. Leikki on hyvä keino yhteen saattaa lapsia ja senioreita, sillä se on tuttua kaikille ihmisille ikään katsomatta. Tämän kautta myös lapset voivat oppia perinneleikkejä, jotka muuten ovat voineet jo jäädä unholaan. Lisäksi myös aikuiset voivat oppia uusia asioita lapsilta tai ideoida jotakin ihan uutta ja mukavaa tekemistä. Yhtenä tavoitteena on myös synnyttää uutta ajattelumallia, jolloin vastaisuudessa eri toimintoja suunniteltaessa huomioitaisiin eri-ikäiset yhdessä, eikä vain tiettyä ikäryhmää. (Kokosuomileikkii 2014a.)

6 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistetään käytännön toteutus ja toiminnan raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu ja riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. Toiminnan tavoitteena on yhdistää ammatilliset teoriat pitkäjänteiseen ja hyvin suunniteltuun opinnäytetyö prosessiin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9–10.)

Toiminnallisen opinnäytetyön teoriaosuus, joka koostuu tietoperustasta sekä teoreettisesta viitekehuksesta, toimivat aiheen tarkastelunäkökulmana, joka kertoo miten aihetta käsitellään ja millä perusteilla valintoja tehdään (Vilkkä & Airaksinen 2003, 41). Kehittämistyö on tiettyjen toimintaperiaatteiden ja toimintojen tarkoituksellista muuttamista. Sillä pyritään tulokseen, joka on aikaisempaa parempi tai tehokkaampi. (Kirjonen 2009, 117–118.)

Suomalainen 2000-luvun työelämä elää jatkuvaa muutosta, sen vuoksi kehittämistoiminta, elinikäinen oppiminen, huippuosaaminen, verkostoituminen ja innovaatiotoiminta ovat kehittämissprosessin avainsanoja. Muutos ulottuu yksittäisestä tehtävästä aina laajoihin yhteiskunnallisiin rakenteisiin saakka. (Toikko & Rantanen 2009, 7.) Kehittämistyön lopputulos voi kuitenkin olla epävarma, sillä kehittämistoimien ohella toimintaympäristössä tapahtuu sellaisia muutoksia, joihin kehittämissprosessissa mukana olevat henkilöt eivät voi vaikuttaa (Kirjonen 2009, 117–118).

Toikko & Rantasen (2009, 64) mukaan yksinkertaisimmillaan kehittämistoiminta voidaan hahmottaa lineaarisen mallin avulla. Opinnäytetyössäni prosessin eteneminen on kuvattu lineaarisesti vaiheistettuna: tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi. Tavoitemäärittely on koko projektin perusta, jonka varaan koko myöhempi prosessi perustuu.

Opinnäytetyöni aihetta keväällä 2014 ideoidessa mielenkiintoisia vaihtoehtoja oli useita. Isovanhemmuus ja varaisovanhemmuus olivat aiheita, jotka kiinnostavat minua. Lisäksi minua kiinnosti ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö. Olin kuullut Mannerheimin Lastensuojeluliiton kylämummi ja -vaaritoiminnasta, jonka vuoksi otin yhteyttä Pielisjärven paikallisyhdistykseen, josta kuulin ettei kyseistä toimintaa Lieksassa ole. Aiempina vuosina Pielisjärven paikallisyhdistys on koettanut saada toimintaa käyntiin, muttei osallistujia toimintaan ollut löytynyt (Smura 2014). Kuitenkin tästä oli kulunut jo jonkin aikaa, joten päädyimme että opinnäytetyönäni lähtisin käynnistämään eri sukupolvien välistä toimintaa.

Ensitöikseni lähdin selvittämään kylämummi- ja vaaritoiminnan sisältöä sekä käynnistämisen prosessia muista kaupungeista, joissa toimintaa oli. Selvittelyjen myötä kävi ilmi, että käynnissä oli valtakunnallinen hanke, Koko Suomi leikkii. Otin yhteyttä hankkeen Savo-Karjalan leikkilähettiin, jonka kanssa keskusteltuani huomasimme hankkeen päämäärien sekä omien ajatusteni olevan samansuuntaisia, josta päädyimme yhdistää hankkeen ja oma mielenkiintoni. Näin ollen päädyimme yhdessä, Koko Suomi leikkii -hankkeen leikkilähetin, sekä Pielisjärven paikallisyhdistyksen puheenjohtajan kanssa, että lähdän opinnäyte-

työnäni suunnittelemaan ja toteuttamaan Lieksaan käynnistettävää Terhokerho-toimintaa yhteistyössä heidän kanssaan.

6.1 Toiminnan suunnittelu

Kehittämistoiminnan tavoite muodostaa käytännön toteutuksen suunnittelun ja organisoinnin lähtökohdat. Suunnitteluvaiheessa projektille laaditaan riskianalyysi sekä mietitään ketkä osallistuvat projektin toteuttamiseen. Suunnittelun tuloksena syntyy tarkempi projektisuunnitelma, jossa määritellään projektin aikataulu, budjetti, riskianalyysi, resurssianalyysi, projektiorganisaation, työsuunnitelman sekä viestintä- ja dokumentointi suunnitelman. (Toikko & Rantanen 2009, 58, 64–65.)

Aiheen varmistuessa oli tiedossa, että toiminta voi joko onnistua niin että toimintaan saadaan mukaan sekä lapsiperheitä että ikäihmisiä, tai toiminta voi epäonnistua, jolloin mukaan ei saada kummastakaan ikäryhmästä osallistujia, tai saadaan vain toisesta.

Opinnäytetyöni aiheen selkiytyessä, teimme toimintasuunnitelmaa sekä tarkensimme aikataulutusta yhdessä paikallisyhdistyksen puheenjohtajan ja hankkeen työntekijän kanssa. Aikataulu muodostui tiiviiksi, sillä tavoitteenamme oli saada toiminta käynnistettyä vuoden 2014 aikana. Jotta toiminta saatiin suunnitellun mukaisella aikataululla käynnistettyä, sovimme järjestävämme kaikille avoimen suunnittelutilaisuuden lokakuulle 2014, toisin sanoen jo kuukauden päähän opinnäytetyön aiheen varmistumisesta. Suunnittelutilaisuuden tarkoitus oli yhdessä toiminnasta kiinnostuneiden kanssa suunnitella kerhotoiminnan sisältöä ja aikataulua, jotta vapaaehtoisten motivointi timanttimallin mukaisesti toimisi parhaimmillaan.

Vaikka kehittämistoiminta saa alkunsa muutaman henkilön keskustelun tuloksena, niin on mielekästä että saataisiin mahdollisimman monta toimijaa mukaan jo kehittämistoiminnan perusteiden tuottamiseen. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että toimintaan osallistuvat kaikki, joita kehittäminen tavalla tai toisella kos-

kettaa. Tällöin keskeiset toimijat voivat muodostaa työ- tai projektiryhmän, joka vastaa käytännön kehittämistoimista. Usein työryhmälle nimetään erillinen vetäjä. (Toikko & Rantanen 2009, 58–59.)

Oma roolini kehittämistyössä oli olla päävastuussa kerhotoiminnan käytännön järjestelyissä ja kerhokertojen sisällön suunnittelusta ja toteutuksesta. Paikallisyhdistyksen puheenjohtaja oli toisena vastuuhenkilönä ja apuna ja tukena prosessin etenemisessä. Hankkeelta saimme taustatukea eri vaiheisiin sekä apua ilmoitusten laadintaan ja kopiointiin.

Nopea aikataulu syksyllä 2014 toi painetta teoreettisen viitekehyksen rakentamiseen, sillä ensisijaisesti minun tuli keskittyä suunnittelutilaisuudesta laadittaviin ilmoituksiin, sekä perehtyä muihin eri keinoihin, kuinka saisi innostettua ja motivoitua lapsiperheitä sekä ikäihmisiä mukaan toimintaan. Vapaaehtoisten tavoittamiseksi minun oli olennaista huomioida sekä paikallisyhdistyksen jo toiminnassa mukana olevat sekä uudet ihmiset.

Toiminnan käynnistämiseksi pyrin panostamaan toiminnasta tiedottamiseen niin, että tiedotus tavoittaisi mahdollisimman laajasti sekä lieksalaisia lapsiperheitä että ikäihmisiä. Hankkeelta sain pohjaksi erilaisia ilmoituspohjia, mitä muilla paikkakunnilla oli käytetty. Näistä sain hyviä ajatuksia sekä ideoita siitä, mitä asioita ilmoituksessa tulisi olla, sekä kuinka se olisi mahdollisimman houkuttelevan näköinen niin ulkoisesti tekstin asettelujen sekä kuvituksen osalta ja myös tekstin sisällöllisesti. Ilmoituksen ulkonäköön tuli panostaa, sillä se on ensimmäinen tekijä jonka perusteella ilmoitukseen joko kiinnittää huomiota tai sitten ei. Ilmoituksen valmistuttua (liite 2) lähetin sen leikkilähetille, jonka siunauksen saatuani kävimme sen MLL:n toiminnanjohtajan kanssa läpi ja joiden pohjalta työstimme vielä ilmoituksen paikallislehteen sekä pohdimme lehteen tehtävää ennakko ilmoitusta.

Jaoin ilmoitusta useille eri tahoille, kuten eri ikäihmisten paikallisyhdistyksille ja -seuroille sähköpostitse sekä vein paikanpäälle eri toimipaikkoihin kuten vanhus-ten päivätoimintaan ja palveluasumisyksikköön. Lisäksi sain vinkkiä yhdistyksestä, jonka johtokunta koostui järjestörintamalla aktiivisista eläkeläisistä. Sovin

käyväni heille kertomassa Terhokerho -toiminnasta. Syyskuussa 2014 kävin kokouksessa kertomassa suunnitteilla olevasta toiminnastamme ja tulossa olevasta suunnittelutilaisuudesta noin 15 hengelle. Koin tärkeäksi päästä paikanpäälle kertomaan toiminnasta, jolloin suunnitteilla olevaa toimintaa pystyin laajemmin avaamaan sekä vastaamaan kysymyksiin.

Lapsiperheitä lähestyttiin MLL:n jo olemassa olevien toimintojen kautta, kuten perhekahvilan sekä perheruokailujen yhteydessä, joissa yhdistyksen puheenjohtaja huolehti ilmoitusten levittämisestä. Näiden toimintojen avulla tavoitimme useita kymmeniä lieksalaisia lapsiperheitä. Lisäksi mainostimme suunnittelutilaisuutta perhepäivähoitajien, neuvolan, Lieksan nuorisotoimen, Lieksan 4H:n sekä päiväkotien suuntaan ilmoitusten avulla. Laitoimme muokkaamamme ilmoitukset myös paikallislehteen sekä sosiaaliseen mediaan. Lisäksi veimme toiminnanjohtajan kanssa viestiä eteenpäin omien ystävien ja tuttavien kautta, jotta saisimme mahdollisimman monen asiasta kiinnostuneen mukaan paikanpäälle.

Lähtökohta osallistujien osallistamiselle on, että jokainen ihminen on asiantuntija kokemuksiansa suhteen sekä omassa elinympäristössään. Kun ihminen osallistetaan alusta asti mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa, hänen sitoutumisensa kasvaa ja hän kokee asian enemmän omakseen. Tämän myötä myös syntyy luottamuksen tunne, että yksilön ajatuksista välitetään ja niillä on merkitystä. Osallistamisen keinoin saadaan toimintaan mukaan asiakkaan tiedot, taidot ja toiveet. Osallistamisella on pyrkimys tavoittaa ja siten osallistaa ne asiakkaat, jotka eivät välttämättä muutoin osallistuisi toimintaan ollenkaan tai osallistuminen on vähäistä, kuten tilanteessa, jossa on voimakkaampia persoonia ja jolloin hiljaisemman ajatukset tahtovat jäädä sivuun. Näin myös heidän yhteiskunnallinen asema vahvistuu. (Fandi 2008, 18–21.) Osallistamisen lisäksi suunnittelutilaisuudessa oli tärkeää lähteä liikkeelle sosiokulttuurisen innostamisen vaiheiden mukaisesti saaden näin työskentely liikkeelle parhaalla mahdollisella tavalla.

Toiminnan käynnistäminen aloitettiin suunnittelutilaisuudella, jonne paikanpäälle tuli kolme henkilöä itseni, paikallisyhdistyksen puheenjohtajan sekä hankkeen

työntekijän lisäksi. Tilaisuus eteni, Koko Suomi leikkii -hankkeen etappien mukaisesti leikkilähetin johdolla. Alussa esittelimme vuorollaan itsemme sekä omat intressit kerhotoiminnan osalta. Lisäksi jokainen kertoi vuorollaan oman lempileikkinsä, mitä lapsena on tykännyt leikkiä.

Yhteisöllisyyden ytimeen kuuluu tasavertaisuus. Täten jokaisen mielipide on arvokas ja toisten arvostus ilmenee myös oman mielipiteen esittämisessä. (Harju 2013). Suunnittelutilaisuudessa vetovastuussa olevien henkilöiden tulee aktivoita ja rohkaista ihmisiä sekä kannustaa heitä oma-aloitteisuuteen antamalla valmiita toimintamalleja tai ohjeita. Lisäksi heidän tulee ohjata ihmisiä oikeaan suuntaan ja antaa heidän itse miettiä miten ja mitä tulisi tehdä, saadakseen toiminnan sisältö mielekkääksi. Näin he saavat itse tehdä kehittämissuhteita ja auttaa muutoksen ja toiminnan suunnittelussa. (Talentia, 2007.)

Koko Suomi leikkii -hankkeen mukaisen toiminnan rakentaminen koostuu viidestä eri vaiheesta, etapista joiden mukaisesti myös Lieksan toimintaa lähdettiin yhdessä rakentamaan:

- Ensimmäinen etappi: millaista toimintaa alue kaipaa ja onko siihen mahdollisesti syytä ajatella yhteistyökumppaneita vai suunnitellaanko toiminta käynnistettäväksi oman paikallisyhdistyksen voimin.
- Toinen etappi: mikä on se paikka, jossa toiminta tapahtuu. Onko se yhdistyksen ennestään oleva tila vai olisiko käytettävissä jotakin muuta tilaa, mihin ihmisten olisi helppo tulla.
- Kolmas etappi: uuden toiminnan mainonta. On syytä pohtia, kenelle toiminta ja mainonta kohdistetaan ja mikä olisi siihen soveltuva väylä. Usein mainonnassa käytetään joitain ennestään tuttuja väyliä, niiden toimivuuden vuoksi. Uudenlaisen toiminnan kohdalla, joudutaan usein pohtimaan sitä, kuinka tavoitetaan toiminnan osalta merkittävässä rooleissa olevia uusia ihmisiä, jotka ennestään eivät ole mukana yhdistyksen toiminnassa.
- Neljäs etappi: kohtaaminen. On olennaista miettiä yhdessä millaiseen toimintaan itse haluaisi tulla ja kuinka tahtoisitulla kohdatuksi.

- Viides etappi: millaisen kuvan kerhokerta jättää kävijälle. Mielikuva ohjaa toimintaa sen osalta, tuleeeko hän uudelleen mukaan toimintaan tai ker- tooko hän siitä millaista viestiä eteenpäin (Kokosuomileikkii 2014b.)

Lähdimme liikkeelle ensimmäisestä etapista, millaista toimintaa Terhokerho voi- si sisältää. Ryhmästä nousi toiveena ja tarpeena kehittää tekemistä alakoulu ikäisille lapsille, ja saada etenkin poikia mukaan toimintaan, sillä ryhmässä koet- tiin että heille toimintaa on tarjolla aika vähän. Pohdimme toiminnan sisältöä myös siitä näkökulmasta, mikä olisi mielekästä tekemistä sen ikäisille tytöille ja pojille, jonka vuoksi päädyimme erilaisiin peleihin, kuten lautapeleihin.

Toisena etappina oli pohtia paikkaa kerhotoiminnalle. MLL:n paikallisyhdistyk- sellä on Lieksassa hyvät, tilavat ja toimivat tilat, joten totesimme että toiminta on helppo suunnitella sinne. Kuitenkin pohdimme myös kesäaikaan tapahtuvaa toimintaa, jota voisi suunnitella pihapelien sekä muun mukavan yhteisen toimin- nan merkeissä esimerkiksi läheiseen puistoon. Lomien aikana myös kaikki muut toiminnat ovat tauolla, jolloin toiminnalle voisi olla tarvetta. Tämän vuoksi koim- me tärkeäksi myös kesän kynnyksellä pohtia voisiko toimintaa toteuttaa myös silloin. Kerhotoiminnan ajankohtaa pohtiessamme, kävimme läpi muut paikka- kunnalla toimivat lapsiperheille suunnatut kerhotoiminnat päällekkäisyyksien välttämiseksi. Ottaen huomioon että kohderyhmämme on alakouluikäiset lapset, oli ilta tai viikonloppu realistinen ajankohta toiminnalle. Näin ollen ajankohdaksi valikoitui perjantai-ilta.

Kolmantena etappina oli mainonta. Ryhmässä pohdimme eri kohteita, joita lä- hestyisimme tiedottaessamme kerhotoiminnan käynnistymisestä. Hyödynsimme tässä jokaisen vahvuuksia ja verkostoja, joiden avulla toiminnasta tiedon levit- täminen olisi helppoa ja sujuvaa. Valitsimme mainonnan kohteiksi samoja väy- liä, joita jo suunnittelutilaisuutta markkinoidessa hyödynsimme.

Neljäs ja viides etappi oli pohdintaa hyvästä kohtaamisesta sekä siitä, millainen kuva halutaan kerhokerroista kävijöille jättää, minkä avulla he tekevät päätök- sensä, palaavatko toimintaan vai eivät. Koimme tärkeäksi että osallistujille jää

kerhokerrasta hyvä mieli, tunne tulla kohdatuksi, joka taas saa palaamaan kerhotoimintaan uudelleen. Tilaisuuden lopputuotoksena katsoimme loppuvuodelle 2014 kolme päivämäärää, joka toisen viikon perjantai, jolloin Terhokerho koontuu ja joiden kokemuksien pohjalta on hyvä suunnitella ja jatkaa toimintaa vuodelle 2015.

Suunnitelmiemme pohjalta laadin aiempia ilmoituksia apuna käyttäen kaksi eri ilmoitusta, lapsiperheille (liite 3) sekä ikäihmisille (liite 4). Tämä siksi että ilmoitus tavoittaisi paremmin kohderyhmänsä. Ilmoitusten valmistuttua lähetin ne yhdistyksen puheenjohtajalle sekä leikkilähetille, joiden hyväksytyään ilmoitukset saatoimme laittaa niitä jakoon.

Ikäihmisille suunnattuja ilmoituksia laitoin sähköisesti samoihin eläkeläisseuroihin sekä yhdistyksiin kuin suunnittelutilaisuuden ilmoituksia jakaessa. Lisäksi kävin viemässä ilmoituksia paikalliseen ikäihmisten päivätoimintakeskukseen sekä asumisyksikköihin. Näissä kerroin kohtaamilleni ikäihmisille sekä työntekijöille toiminnasta esimerkkien avulla ja kannustin heitä tulemaan mukaan tutustumaan toimintaan.

Samaan aikaan Lieksassa oli käynnissä seniorileiri, joten toiminnasta tiedottaessa sovin käyväni leirin aikana kertomassa heille toiminnasta. Seniorileirillä oli osallistujia noin 20 henkeä. Heille kävin kertomassa Terhokerho -toiminnasta esimerkkien avulla ja toivotin tervetulleiksi mukaan toimintaan. Kerroin missä ja milloin toimintaa järjestetään ja annoin ikäihmisille vielä ilmoitukset mukaan kotiin vietäviksi.

Lapsiperheiden osalta Terhokerho -toimintaa mainostettiin samojen MLL:n toimintojen kautta, kuten suunnittelutilaisuutta, eli perhekahvilan sekä perheruokailujen yhteydessä yhdistyksen toimesta. Lisäksi mainostimme neuvolan, perheneuvolan, Lieksan nuorisotoimen, Lieksan 4H:n, sekä päiväkotien ja perhepäivähoitajien suuntaan ilmoitusten avulla. Leikkilähetin toimesta ilmoituksia laitoimme myös neljälle alakoululle, joissa ilmoitukset menivät ilmoitustauluille sekä osa opettajista kertoi lapsille toiminnasta ja antoi ilmoituksia kotiin vietäviksi. Näiden lisäksi laitoimme yhdessä tekemämme ilmoitukset myös paikallis-

lehteen sekä sosiaaliseen mediaan. Lisäksi sovimme jakavamme tietoa toiminnasta omissa tuttavapiireissämme.

Toiminnan sisällöstä päätimme suunnittelutilaisuudessa, että lautapelit ja muu pelaaminen on kerhokertojen keskiössä. Kerhokertoja suunnitellessani päädyin siihen ratkaisuun, että jokainen kerhokerta aloitetaan yhteisellä pelillä tai leikillä, jonka jälkeen pelaillaan lautapeleillä yhdessä. Yhteisen aloituksen tarkoituksena on innostaa ja antaa hyvä virittäytyminen kerhokertaan ja toimia ”jäänmurtajana” alussa. Samalla on mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin esim. nimikierroksen muodossa.

6.2 Toiminnan toteutus

Toteutusvaiheen aikana projekti aina elää jonkin verran, jolloin suunnitelmaa monesti voi joutua muokkaamaan, tarkentamaan tai täydentämään. Tarkennettu suunnitelma täsmentää mihin toiminnalla pyritään ja ketkä siihen osallistuvat. Toteutusvaiheessa valmistetaan suunnitelman mukainen prosessi. Toteutukseen liittyy myös tulosten käyttöönotto. (Toikko & Rantanen 2009, 65.)

Kehittämistoiminnassa joudutaan priorisoimaan asioita. Toteutus pyritään siis rajaamaan ja kohdentamaan mahdollisimman tarkasti. Suunnitteluvaiheen jälkeen voidaan aloittaa varsinainen konkreettinen kokeilutoiminta. Kokeilusta kerätään koko ajan palautetta sekä etenkin sen päätteeksi. (Toikko & Rantanen 2009, 60.)

Ensimmäisellä kerralla paikalle saapui 8 lasta ja 3 aikuista. Toivotimme paikallisyhdistyksen puheenjohtajan kanssa kerholaiset tervetulleiksi ja annoimme heidän katsella hetken ympärilleen ja aloittaa lautapelien parissa odotellessamme, että loputkin kerhokerralle saapuvat lapset ja aikuiset tulevat paikalle. Hankkeen kautta olimme saaneet terhorepun, joka sisälsi muutamia tarvikkeita, joita kerhotoiminnassa voi halutessaan käyttää. Olimme sieltä käyttööön ison liinan, jota pidimme suurimmalla pelipöydällä. Kun totesimme kaikkien kerholaisten saapuneen, aloitin yhteisesti toivottamalla kaikki tervetulleiksi sekä käy-

mällä nimikierroksen. Ensimmäisellä kerralla leikimme lapsille tuttua leikkiä, peiliä. Kertasimme säännöt yhdessä, jonka jälkeen kaikki lähtivät hienosti mukaan toimintaan ja energiaa riitti. Tämän jälkeen jatkoimme lautapeliä parissa rakentamisen pelipisteitä ympäri tilaa ja vaihdellen välillä pelejä sekä pelikavereita. Lopuksi lasten toiveesta pelasimme yhdessä piirä ja arvaa -peliä liitutaululla, johon jokainen halukas pääsi vuorollaan piirtäjäksi sekä sen jälkeen leikimme loppuajan piilosta.

Toisella kerhokerralla lapsia oli yhteensä 12, joista osa oli samoja kuin ensimmäisellä kerralla, mutta iloksemme mukaan tuli myös uusia lapsia, aikuisia ja isovanhempia. Kaiken kaikkiaan aikuisia tällä kerralla oli mukana yhteensä 6 henkeä. Alkuleikkina otimme tutustumisleikiksi nimileikin, jossa muodostimme ympyrän ja jossa jokaisen tuli vuorollaan ensin sanoa oma nimensä, sekä kokeilla muistaa myös aina edellisten pelaajien nimet. Leikki osoittautui aika haastavaksi muistamisen suhteen, mutta osallistujat hienosti auttoivat toisiaan leikin edetessä. Tämän lisäksi pelasimme taas lasten toiveesta peiliä, jossa halukkaat pääsivät peiliksi. Näiden leikkien jälkeen jatkoimme lautapeliä merkeissä. Pielisjärven MLL oli hankkinut kerhoamme varten ison pinon uusia pelejä, joita oli ilo lasten kanssa lähteä käymään läpi ja opettelemaan. Isovanhemmat lukivat pelien ohjeita ja lapset harjoittelivat näin pelin etenemistä. Loppuleikiksi otimme vielä piilosta.

Kolmas ja vuoden 2014 viimeinen kerhokerta sattui harmiksemme joulukadun avajaisten kanssa samaan aikaan, joka vaikutti merkittävästi kerhotoiminnan osallistujamäärään. Kaiken kaikkiaan osallistujia oli yhteensä 4, kaksi lasta ja kaksi aikuista. Kerhokerran alussa paikalle saapui myös paikallislehden toimittaja, joka teki juttua Terhokerho -toiminnasta. Haastateltaviksi pääsivät paikalla olevat lapset sekä aikuiset ja minä. Kerhokerralla leikille arvaa mikä eläin – leikkiä, jossa jokaisen leikkijän selkään kiinnitettiin lappu, jossa oli jokin eläin piirrettynä sekä kirjoitettuna. Koska leikkijöissä oli lukutaidottomia lapsia, oli tärkeää että lappuissa oli myös kuva eläimestä. Leikkijöiden tehtävänä oli selvittää eri kysymysten avulla muilta leikkijöiltä, mikä eläin omaan selkään oli kiinnitetty. Kysymykset tuli asettaa niin, että vastaus oli joko kyllä tai ei. Leikkiä leikimme useamman kierroksen, jonka jälkeen jatkoimme lautapeliä parissa.

Oma rooli innostajana oli tärkeä, jotta Kataja, Jaakkola & Liukkosen (2011, 30) mukaan ryhmä lähtisi toimimaan ja toiminnallisten menetelmien tavoitteena kerhokerroilla on aktivoita yksilö ja ryhmä toimimaan ja oppimaan. Toiminta on myös ajatuksellista toimintaa, jota fyysinen tekeminen tuottaa. Toimintamenetelmissä uskotaan ryhmän kykyyn itse etsiä erilaisia kehittymisen polkuja. Toiminta itsessään synnyttää usein prosessin, joka avaa ryhmälle uuden näkökulman asiaan. Leskisen (2010, 13) mukaan toiminnallisuus myös kasvattaa yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuutta. Me-henki lisää oppimisintoa, osallistumisaktiivisuutta ja ryhmässä viihtymistä.

6.3 Toiminnan päättäminen ja arviointi

Arviointi on eräänlainen kehittämisprosessin solmukohta, jossa kehittämisen perustelua, organisointia ja toteutusta puntaroidaan. Sen avulla korostuu prosessin taitekohdat, onnistumiset ja epäonnistumiset, erilaiset oppimisprosessit ja eri näkökulmat. Toisaalta sen avulla saadaan myös tietoa kehitettävästä asiasta. Yksinkertaisimmillaan arvioinnin yhteydessä analysoidaan saavuttiko kehittäminen tarkoituksensa vai ei ja miltä osin siinä on onnistuttu ja miltä osin ei. Lisäksi arvioinnin avulla pyritään osoittamaan näyttöä kehitetyn asian hyvydestä ja toimivuudesta. (Toikko & Rantanen 2009, 61.)

Kerhokerrat rakentuivat niin, että alussa pidin yhteisen pelin tai leikin joka viritti tunnelmaan ja toi muita osallistujia tutuksi toinen toisille. Lisäksi lautapelien välissä oli myös yhteistä pelailua kerholaisten toiveita kuunnellen. Aivan loppuun kokosin vielä osallistujat yhteen ja pidin vielä viimeisen yhteisen pelin tai leikin, jonka jälkeen päätettiin kerhokerta. Toiminnallisten tuokioiden avulla tutustuminen uusiin ihmisiin näytti helpottuvan ja kynnyksen pyytää itselle ennestään tuntematonta mukaan pelaamaan madaltui.

Toiminnan sisältö oli tarkoituksella suunniteltu väljemmäksi ja lasten sekä ikäihmisten omat toiveet huomioon ottavaksi. Toiminnan tarkoituksena oli luoda mukava ja kiireetön yhteinen hetki, jolloin on mukavaa yhteistä tekemistä. Fan-

din (2008, 19) mukaan osallistaminen pyrkii osallistumisen tavoitteeseen. Näin vapaaehtoisille henkilöille annetaan mahdollisuus osallistua osallistamisen keinoin, erilaisilla toiminnoilla. Osallisuus taas on heille tunne siitä, että hän on osallinen johonkin asiaan, kuitenkin kaikki perustuu vapaaehtoisuuteen. Mahdollisuus olla osallistumatta on yksi osallisuuden muoto.

Arviointiaineisto voi koostua virallisista sekä epävirallisista kehittämistoiminnan dokumentaatiosta. Perinteisen tutkimuksen sijaan kehittämistoiminnassa muodostuu useita eri aineistoja, joita arvioidaan jo prosessin aikana. Olennaista on että niiden perusteella toimintaa, sen lähtökohtia ja tavoitteita puntaroidaan kriittisesti. Aineistoa kerätään ja arvioidaan siksi että niiden avulla voidaan kehittämistoimintaa kohdentaa ja täsmentää, toisin sanoen prosessia ohjataan arvioinnin avulla. (Toikko & Rantanen 2009, 82–83.)

Kerhokertojen päätteeksi keräsimme kaikilta osallistujilta palautetta kerhotoiminnasta kolmen eri hymiön avulla. Tämän lisäksi saimme palautetta toiminnasta keskusteluista, joita kävimme lasten sekä aikuisten kanssa niin toiminnan käydessä, sekä kerhokertojen jälkeen. Hymiöiden sekä keskustelujen pohjalta toiminta koettiin positiiviseksi ja väljyys kerhokerroissa oli mukavaa. Myös mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön koettiin mielekkääksi. Lisäksi palautetta tuli siten, että kerholaiset palasivat yhä uudelleen toimintamme pariin. Lapset myös ottivat mukaan kotoaan omia lempi pelejään, kuten lautapelejä, joita kerhokerroilla pelasimme yhdessä. Aikuiset taas opettivat omasta lapsuudestaan tuttuja pelejä lapsille, jolloin sukupolvien välinen toiminta toteutui parhaimmillaan.

Opinnäytetyöni sisältämän kolmen kerhokerran jälkeen kävimme vielä läpi suunnittelutilaisuudessa olleiden henkilöiden kanssa toiminnan toteutumista sekä tuntemuksia sähköpostitse. Pohdimme mikä kerroissa onnistui, mihin tulisi ehkä kiinnittää jatkossa huomiota sekä kuinka toimintaa voisi vielä kehittää. Toiminta oli koettu sekä lasten että aikuisten osalta hyväksi, mutta koettiin että mainontaa kerhosta tulee vielä jatkaa, etenkin ikäihmisten tavoittamiseksi. Lisäksi lasten keskuudesta oli noussut toiveena askartelu, jota voisi toteuttaa.

Aiemmin toiminnan käynnistämistä suunniteltaessa sain kuulla kuinka haasteellista uuden toiminnan käynnistäminen voi olla, sillä ihmiset monesti arastelevat uuteen toimintaan mukaan lähtemistä sillä ajatuksella, että toimintaan tulee sitoutua jo kertakäynnin jälkeen (Smura 2014). Kun kävin ikäihmisille kertomassa Terhokerho -toiminnasta henkilökohtaisesti, toiminnasta oltiin hyvin kiinnostuneita sekä se koettiin hyvin tarpeelliseksi, mutta kuitenkin näillä kerroilla heitä ei toiminnassa mukana näkynyt, mikä koettiin hyvin harmilliseksi. Kuitenkin koin hyväksi käydä paikanpäällä kertomassa toiminnasta, jolloin tietoisuus oli paljon kattavampi kuin ilmoituksen perusteella. Lisäksi näin varmistui että tieto toiminnasta tavoitti kohderyhmämme.

Siinä vaiheessa kun opinnäytetyöhöni sisältyvät kerhokerrat olimme saaneet päätökseen, koin jonkin verran pettymystä itseäni, sillä toivoin että toimintaan olisi saatu mukaan enemmän ikäihmisiä. Yllätyin myös itse omaa reaktiotani, sillä tämä seikka oli jo toiminnan käynnistämistä suunniteltaessa tiedossa oleva asia, johon itse omalla panoksella ei täysin voi vaikuttaa. Toisekseen, kerhotoimintaan saimme kuitenkin mukaan muutamia ikäihmisiä, joka oli hyvä asia. Tämä opetti minulle, että uuden toiminnan käynnistyminen ei ole pelkästään toiminnan käynnistäjän panoksesta riippuvainen, vaan siihen vaikuttavat useat eri tekijät.

7 Pohdinta

Toiminnallinen opinnäytetyö toimeksiantona tehtynä, lisää vastuunottoa opinnäytetyöstä ja opettaa projektin hallintaan, johon kuuluu täsmällisen suunnitelman tekeminen, tietyt toimintaehdot ja -tavoitteet, aikataulutettu toiminta sekä tiimityö (Vilkka & Airaksinen 2003, 17). Kehittämisprosessin edetessä uutta tietoa kehittämisestä syntyy koko ajan toiminnan kuluessa. Tällöin toiminnan ohjaus perustuu toimijan jatkuvaan uuden oppimiseen, erilaisiin toisen tekemisen kokeiluihin ja sitä kautta toiminnan kehittämiseen. Tieto ja kokemukset ohjaavat kehittämistä. (Toikko & Rantanen 2009, 50.)

Käsitys ihmisestä, siitä mikä ihmiselle on tunnusomaista ja mikä elämässä on arvokasta, tärkeää ja tavoiteltavaa – vaikuttaa siihen, miten sosiaalialan työntekijä orientoituu omaan työhönsä ja kohtaa asiakkaansa (Hämäläinen & Niemelä 1993, 175). Toiminnan käynnistymiseksi koin tärkeänä löytää mukaan aktiivisia ikäihmisiä, joilla on vilpitön halu toimia lasten parissa sekä jotka samalla saavat itselleen mielekästä tekemistä päiviin. Tämä heijastuu myös teoriaosuudessani, jossa olen käsitellyt eri sukupolvien kannalta sukupolvityötä ja siten toimintaan mukaan osallistumista. Toimintaan osallistuminen täytyy kuitenkin lähteä osallistujan omasta halusta, motivaatiosta. Hämäläisen & Niemelän (1993, 174–175) mukaan sosiaalialalla työn perusarvoina on pidetty ennen kaikkea asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja valinnanvapautta, myötätuntevaa ja ymmärtävää hyväksymistä, yksilöllisyyden ja ihmisarvon kunnioittamista sekä asiakkaiden tasa-arvoista kohtelua.

Ihmisten tasapuolinen kohtelu on merkittävä seikka sosiaalialalla; on asenoiduttava tasapuolisesti ihmisiä kohtaan ja toisaalta noudatettava tasapuolisesti heille kuuluvien etujen ja rasitusten osoittamisessa ja jakamisessa. Tasapuolinen kohtelu on oikeudenmukaisuuden periaatteen noudattamista. Kuitenkaan ihmisten täysin samanlainen kohtelu ei välttämättä merkitse, että ihmisiä kohdellaan tasa-arvoisesti sillä ihmiset ovat erilaisia. Joskus tasa-arvo toteutuu, kun heitä kohdellaan samalla tavalla kiinnittämättä huomiota heidän yksilöllisiin ominaisuuksiinsa ja tarpeisiinsa. (Hämäläinen & Niemelä 1993, 176.)

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli käynnistää eri sukupolvien välistä toimintaa Lieksaan Terhokerhon avulla. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöni prosessin koin kokonaisuudessa mielenkiintoiseksi vaikka ajoittain myös haastavaksi. Kokonaisuuden suunnittelu ja toteutus vaatii paljon etukäteen suunnittelua, paneutumista sekä valmistelua. Minua motivoi valitsemani aihe ja toteuttamistapa. Lisäksi motivaationa toimi käytännöntyön tekeminen, selkeä yhteys työelämään, aiheen ajankohtaisuus sekä sen merkittävyys. Työskentelyssä minulla oli myös mahdollisuus itsenäiseen päätöksen tekoon sekä luovuuteen ongelmien ratkaisussa. Haluni luoda mahdollisimman toimiva ja innostava kerhotoiminta, kannusti ja innosti koko suunnittelu- ja toteuttamistyötäni. Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoite käynnistää eri sukupolvien välistä toimintaa Lieksaan Terhokerhon

avulla toteutui. Toiminnan ensimmäisiin kertoihin saimme mukaan sekä lapsia että ikäihmisiä ja toiminta sai jatkoa.

Opinnäytetyöni aihe oli työelämälähtöinen ja näin ollen hyödyllinen, sillä paikallisyhdistyksen sekä hankkeen aikataulun myötä toiminnan käynnistäminen oli ajankohtaista. Lisäksi lähitulevaisuudessa suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle, jonka myötä aiheen ajankohtaisuus korostuu. Tässä opinnäytetyössä haasteiksi nousivat järjestötoimintaan uusien vapaaehtoisten tavoittaminen sekä heidän innostamisensa mukaan toimintaan. Kuitenkin koen aikatauluun nähden onnistuneeni näissä asioissa melko hyvin.

Toimintaan osallistumisen eettiset kysymykset olivat merkittäviä seikkoja, jotka vaikuttivat prosessin etenemiseen heti alusta saakka suunniteltaessa ja toteutettaessa mainontaa toiminnasta. Toiminnan onnistuminen kuitenkin edellyttää sekä lasten että ikäihmisten innostumista sekä kokemusta osallisuudesta.

Opinnäytetyöni teoreettista viitekehystä rakentaessa pohdin paljon, millaiset syyt ovat lapsiperheiden taustalla toimintaan osallistuessa sekä mitä Terhokerhon toimintaan osallistuminen voi ikäihmiselle tuottaa. Lapsiperheet voivat kaivata vain mukavaa tekemistä arkipäivään tai olla aidosti vailla isovanhempiikäisen kontaktia lasten elämään, joka voi johtua mm. omien biologisten isovanhempien etäisyydestä, kuten olen kuvannut opinnäytetyöni alussa. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen haasteet voivat heijastua myös puuttuvana yhteisenä aikana oman lapsen kanssa, jolloin kerhotoiminta voi olla yksi keino löytää yhteistä tekemistä. Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen syyt ovat yksilöllisiä sekä lapsiperheiden, että ikäihmisten osalta. Kuitenkin teoreettisen viitekehysten pohjalta voi todeta, että lasten iloisuus ja toiminnallisuus tuovat ikäihmiselle iloa ja virkeyttä arkeen. Jo lasten leikkien seuraaminen virkistää, jolloin leikki myös yhdistävänä asiana on oiva keino eri sukupolvien välistä siltaa rakentaessa.

Kehittämistoiminta edellyttää seuranta, jonka avulla prosessia voidaan suunnata ja arvioida. Yksi seurantakeino on päiväkirjan pitäminen, joka perustuu tekijän henkilökohtaiseen reflektioon. Siinä kuvataan työskentelyä osallistujien

ja yhteistyötahojen kanssa, sekä ideoita ja oivalluksia prosessin linjauksista, tavoitteista sekä työtavoista. Päiväkirjaan voidaan myös kirjata huomioita yllättävistä käänteistä ja ristiriidoista, joiden avulla myöhemmin voidaan paikantaa prosessin kiinnostavimmat vaiheet. (Toikko & Rantanen 2009, 80–81.)

Pitkin kehittämistyötäni aineiston keruun päiväkirjan avulla koin hyvänä keinona kuvata työskentelyäni osallistujien sekä yhteistyötahojen kanssa. Pidin kirjaa sekä positiivisista että negatiivisista ajatuksista, ideoista, oivalluksista sekä mieleen heränneistä kysymyksistä ja huomioista joita matkanvarrella tein. Päiväkirjan käytön koin tärkeäksi, sillä sen avulla pystyin tarkastelemaan kehittämistyön prosessiani tarkemmin. Lisäksi lineaarisesti kuvattu toiminnan prosessi selkiytti vaihe vaiheelta itse Terhokerhon käynnistämisen kuvaamista. Sen avulla toiminnan prosessi oli johdonmukaista, joka taas jatkoa ajatellen helpottaa hahmottamaan uuden toiminnan käynnistämisen eri vaiheita.

Kun pohdin omaa ammatillista osaamistani ennen opinnäytetyöni aloittamista ja nyt, on siinä selkeästi tapahtunut kehitystä. Prosessin eteenpäin vieminen kehitti minua entisestään, sillä nyt pystyin soveltamaan aiemmin opittuja asioita sekä prosessin edetessä opin koko ajan jotakin uutta sekä toimintaan että itseeni ja omiin toimintatapoihin liittyen. Ajankäytön merkitys korostui työskentelyssäni entisestään, sillä huomasin että vapaaehtoisten tavoittamiseen olisi tullut varata enemmän aikaa, sillä se vaati paljon markkinointia. Totesin myös että uuden toiminnan käynnistäminen vaatii paljon suunnittelua ja valmistelutyötä.

Toimintaa käynnistäessä itse ei voi vaikuttaa sen lopputulokseen, mutta mo-
neen seikkaan siinä matkalla voi. Näin jälkeempäin jäinkin pohtimaan mm. sitä, olisiko ikäihmisiä tavoitettu enemmän jos olisin lähestynyt heitä eri keinoin, kuten vieläkin enemmän henkilökohtaisen kontaktin avulla tai jos esimerkiksi kerhotoimintamme tila olisi ollut eri, esimerkiksi ikäihmisten yhteinen kokoontumistila, johon lapset olisivat saapuneet. Lisäksi pohdin, olisiko paikallislehden tekemä juttu tuonut kerhokerroille lisää toiminnasta kiinnostuneita ihmisiä, jos juttu olisi tehty jo aiemmin. Kerhotoiminnan ajankohtana perjantai-ilta myös saattoi osaltaan vaikuttaa osallistujia määrään, sillä jäin pohtimaan oliko se liian myöhäinen aika ikäihmisille tai onko viikonlopun kynnyksellä aikaa, jolloin perheet halua-

vat levätä työ- ja kouluviikon päätteeksi eikä näin ollen jaksakaan enää osallistua mukaan toimintaan.

Vaikka alun perin lähdin Terhokerho toimintaan opinnäytetyöni vuoksi, olen jatkanut toiminnassa mukana olemista edelleen, sillä koen kerhotoiminnan mielekkääksi ja piristäväksi toiminnaksi. Tässä vaiheessa Terhokerho on kokoontunut neljä kertaa mutta valitettavasti osallistujamäärä on pienentynyt, sillä vuoden ensimmäisien kertojen mainostus jäi vähäiseksi eikä näin ollen tavoittanut kohderyhmäänsä toivotulla tavalla. Kuitenkin keväälle on sovittu vielä toiset neljä kertaa eri teemoilla, kuten aiemmin toivottua askartelua sekä kevätretkeä. Kesän kynnyksellä sovittujen kerhokertojen jälkeen on taas aika arvioida toimintaa ja pohtia kerhotoiminnan jatkoa. Kuitenkin toiminnan tavoitteena on saada mukaan uusia vapaaehtoisia ja näin ollen vakiinnuttaa toimintaa Lieksaan. Tämän opinnäytetyön tulosten pohjalta jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää, miten Terhokerho -toiminta on osallistujien kesken koettu.

Lähteet

- Dieckmann, M. 2004. Ikiomat isovanhemmat. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Fandi M, 2008. Aikuiset portinvartijoina, sisäänheittäjinä vai vastuullisina osallistajina?. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/38159/URN:NBN:fi:jyu-201207092019.pdf?sequence=1>. 24.9.2014.
- Haarni, I. 2010. Kolmas elämä, Aktiiviset eläkeikäiset kaupungissa. Tallinna: Gaudeamus.
- Halme, N., Kekkonen, M. & Perälä, M-L. 2012. Perhekeskukset Suomessa. Palvelut, yhteistoiminta ja johtaminen. Tampere: Juvenes Print.
- Helenius, A. 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Hämäläinen, J. & Niemelä, P. 1993. Sosiaalialan etiikka. Juva: WSOY.
- Ihalainen, J & Kettunen, T. 2007. Turvaverkko vai trampoliini sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.
- Ijäs, K. 2006. Ikääntyvän ihmissuhteet. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Jurvansuu, S. 2002. Paikallisyhdistysten menestystekijät. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kauniainen
http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/jarjesto-_ja_yhdistystoiminta/paikallisyhdistysten_menestystekijat. 1.2.2015.
- Jyrkämä, J. 2005. Teoksessa Karisto, A. Suuret ikäluokat. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kataja, J., Jaakkola, T. & Liukkonen, J. 2011. Ryhmä liikkeelle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kahri, M. 2003. Lapsen arki on leikkiä 2. Kauhava: Pienperheyhdistys.
- Karlsson, L. 2003. Sadutus – avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kinnunen, S. 2014. Isovanhemmuuden aika. Helsinki: Kirjapaja
- Kirjonen, J. 2009. Kehittäminen asiantuntijatyönä. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyskiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Koko Suomi leikkii. 2014a Tietoa hankkeesta.
<http://www.kokosuomileikkii.fi/hanketiedot/> 19.7.2014.
- Kokosuomileikkii 2014b Käsikirja. 2014. Esa Print Oy.
- Kuluttajaliitto 2015a Käytännön yhdistystoiminta.
http://www.kuluttajaliitto.fi/paikallistoiminta/paikallisyhdistysten_toimintatavut/kaytannon_yhdistystoiminta. 1.2.2015.
- Kuluttajaliitto 2015b Yhdistystoiminnan kehittäminen.
http://www.kuluttajaliitto.fi/paikallistoiminta/paikallisyhdistysten_toimintatavut/toiminnan_kehittaminen 1.2.2015.
- Kuokkanen, M., Myllyviita, M., Rosengren, P., Törrönen, A., 2007. Yhdistystoiminnan kehittämisen opas. Vantaa: Painotalo Keili.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.
- Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Helsinki: Oy Finn lectura ab.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Laato, M. 2010. Sukupolvien välistä yhteisöllisyyttä – Lapset ja isovanhempi-ikäiset Mannerheimin lastensuojeluliiton Sukupolvet kohtaavat – kerhossa. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. Opinnäytetyö.

- https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23457/Laato_Marjareetta.pdf?sequence=1 5.3.2015.
- Leskinen, E. 2010. Ryhmä toimimaan! Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lepikkö, T., Sallinen, T. & Saukko, R. 2007. Sosiokulttuurinen innostaminen Mannerheimin Lastensuojeluliiton vapaaehtoistoiminnassa. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2004. Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi.
- Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: PS-Kustannus.
- Moilanen, J. 2006. Mentorointi ja sukupolvityö ehkäisevän lastensuojelun käytäntönä. Teoksessa: Forsberg, H., Ritala-Koskinen, A & Törrönen, M. Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Jyväskylä: PS-Kustannus, 149-164.
- MLL .2010. Kerhotoiminnan opas yhdistyksille. Opas MLL:n kerhotoiminnan järjestämiseen, toiminnan suunnitteluun ja ohjaukseen. Helsinki: Miktor
- Rotkirch, A. 2014. Yhdessä Lapsen kasvatusta ei ole yksilölaji. Helsinki: WSOY.
- Rotkirch, A., Söderling, I. & Fågel, S. 2010. Farkkumummoja ja pehmoaareja. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WSOY.
- Smura, V. 2014. Puheenjohtaja. Mannerheimin lastensuojeluliiton Pielisjärven paikallisyhdistys. Suullinen haastattelu. 2.9.2014.
- Talentia, 2007. Tehdään yhdessä sosiaaliala näkyväksi. <http://www.talentia.fi/files/71/Vaikuttamisopas.pdf>. 24.9.2014.
- Tamminen, T. 2014. Yhteinen, jaettu ilo. <http://www.kokosuomileikkii.fi/jaettu-ilo/> 5.1.2015.
- Tilastokeskus. Perhe. 2014. <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>. 1.3.2015.
- THL. 2013. Kansalaisjärjestöt. <http://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/yhteistyö/järjestöt> 1.2.2015.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Juvanes Print.
- Vehkalahti, R. & Urho, T. 2013. LEIKKI on totta! Näkökulmia vapaan leikin tukemiseen. Helsinki: Lasten Keskus.
- Vilén, M. 2006. Lapsuus: erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.
- Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Väestötutkimuslaitos. 2015. Lastenhoito. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastot-ja-linkkejä/tilastotietoa/isovanhemmuus/lastenhoito/ 6.1.2015.

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja	
Organisaation nimi:	MLL Pielisjärven yhdistys ry.
Toimeksiantajan edustaja:	Virpi Smura
Osoite:	Kalajoentie 1 81700 LIEKSA
Puhelinnumero:	010 5775745
Sähköposti:	Virpi.smura@kala.fi

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot	
Koulutusohjelma:	Sosionomi
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	1200073 Anne Karjunen
Puhelinnumero:	0400004540
Sähköposti:	anne.karjunen@edu.karelia.fi

Toimeksiannon kuvaus	
Aihe	Eni sukupolvien välisen toiminnan kehittäminen
Toteutusmuoto	Terhokerhotoiminnan käynnistäminen
Aikataulu	6.10.2014 - 31.12.2014
Kustannusarvio ja kustannusvastuu	-

Toimeksiantajan sitoumukset	
Alankäyttö ja ilmoitukset verkosta	

Opiskelijan sitoumukset	
Terhokerhon toiminnan järjestäminen	

Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa	
Ohjaaja(t):	Sari Johansson & Riitta Dal Maso

Opinnäytetyön julkisuus	
Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.	

Allekirjoitukset	
Päiväys	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvitys
6.10.2014	ANNE KARJUNEN
Päiväys	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvitys
6.10.2014	VIRPI SMURA
Päiväys	Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvitys

Tule mukaan Terhokerhon toimintaan !

Terhokerho on maksuton ja kaikille avoin kohtaamispaikka, jossa lapset, vanhukset ja muut aikuiset voivat leikkiä ja viettää kiireetöntä aikaa yhdessä. Toiminta lähtee vapaaehtoisten ja lasten tarpeista ja toiveista ja voi siksi olla monen näköistä!

Jos olet kiinnostunut toimimaan vapaaehtoisena Terhokerhossa tai toiminta kiinnostaa muuten vaan, tule suunnittelutilaisuuteen tiistaina 7.10 klo 17.00 MLL:n perhekahvilalle, Lieksan Lehden talon alakerrassa (käynti takapihan kautta) os. Siltakatu 1

Jos haluaisit olla mukana, mutta et pääse paikalle, ota yhteyttä!

Virpi Smura

0400000000

Anne Karjunen

0400000000

www.kokosuomileikkii.fi

KOKO
SUOMI
LEIKKI/

Yhdessä pelaamaan!

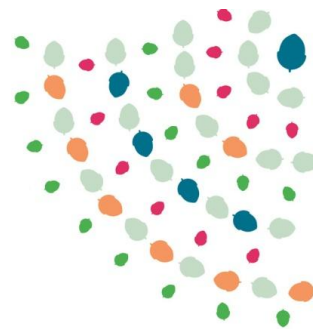
Tervetuloa pelailemaan Lieksan uuteen Terhokerhoon vaikka koko perheen voimin!
Kerho keskittyy lautapeleihin ja muuhun pelaamiseen ja se kokoontuu MLL:n perhekahvilan tiloissa, Lieksan lehden talon alakerrassa (Siltakatu 1) perjantaisin klo 17.00-19.00. Omat lempipelit mukaan!

Syksyn kerrat: 31.10. 14.11. ja 28.11. Jatkosta sovitaan myöhemmin. Kerhoon ei tarvitse ilmoittautua ja siellä voi käydä silloin kun itselle sopii!

Lisätietoja: Virpi Smura, 040-xxxxxx & Anne Karjunen, 040-xxxxxx

TERVETULOA TERHOKERHOON!

Kaipaatko lasten ääniä, sipinää ja säpinää? Voisitko opettaa käpylehmien tekoa tai perinnepelejä tai -leikkejä? Voisitko toimia turvallisena aikuisena uudessa Terhokerhossa?

Lämpimästi tervetuloa viettämään aikaa yhdessäolon ja lautapeliin merkeissä ikäihmisille ja lapsille, eli koko perheelle, tarkoitettuun yhteiseen kerhoon! Kerho kokoontuu syksyn aikana perjantaisin klo 17.00-19.00 MLL: perhekahvilan tiloissa, Lieksan Lehden talon alakerrassa (Siltakatu 1). Toiminta on kaikille avointa ja maksutonta, siihen ei tarvitse ilmoittautua ja paikalle voi tulla silloin kun se itselle sopii.

Syksyn kerrat: 31.10. 14.11. ja 28.11.

Lisätietoja: Virpi Smura, 040-xxxxxxx & Anne Karjunen, 040-xxxxxxx

